Westminster Geloofsbelijdenis

Assemblee te EDINBURGH, 27 augustus 1647, voormiddag. Zitting 23.

Acte van goedkeuring van de GELOOFSBELIJDENIS.

AANGEZIEN een Geloofsbelijdenis voor de Kerken van God in de drie koninkrijken het voornaamste deel is van die eensgezindheid in de godsdienst, waarnaar wij, krachtens de Plechtige Liga en het Verbond, verplicht zijn te streven: En er dienovereenkomstig een Geloofsbelijdenis is overeengekomen door de Vergadering der Godgeleerden die te Westminster zitting houdt, met bijstand van gecommitteerden van de Kerk van Schotland; welke Belijdenis door onze gecommitteerden te Londen gezonden werd aan de gecommitteerden van de Kerk, bijeengekomen te Edinburgh in januari laatstleden, en in deze Assemblee tweemaal in het openbaar geheel voorgelezen, onderzocht en overwogen is; terwijl er ook exemplaren van zijn gedrukt, opdat zij door alle leden van deze Assemblee in bijzonderheden doorgelezen zou kunnen worden, aan wie herhaaldelijk in het openbaar kennis werd gegeven hun twijfels en bezwaren in te dienen, indien zij die hadden: En genoemde Belijdenis, na behoorlijk onderzoek daarvan, door de Assemblee bevonden is ten zeerste overeen te stemmen met het Woord van God, en in niets strijdig te zijn met de aanvaarde leer, eredienst, tucht en regering van deze Kerk. En, ten slotte, aangezien het zo noodzakelijk is, en zo zeer begeerd wordt, dat genoemde Belijdenis met alle mogelijke ijver en spoed in beide koninkrijken goedgekeurd en vastgesteld worde, als een voornaam deel van de beoogde eensgezindheid in de godsdienst, en als een bijzonder middel tot krachtiger onderdrukking van de vele gevaarlijke dwalingen en ketterijen van deze tijden; zo stemt de Generale Assemblee daarom, na rijp beraad, in met genoemde Belijdenis en keurt haar goed, wat de waarheid van de zaak betreft (haar oordelende zeer rechtzinnig te zijn en gegrond op het Woord van God); en eveneens, wat het punt van de eensgezindheid betreft, waarbij wij van onze kant instemmen dat zij een gemeenschappelijke Geloofsbelijdenis voor de drie koninkrijken zal zijn. De Assemblee zegent ook de Heere, en erkent dankbaar Zijn grote barmhartigheid, dat zulk een voortreffelijke Geloofsbelijdenis is voorbereid, en in zoverre in beide koninkrijken overeengekomen; hetgeen wij beschouwen als een grote versterking van de ware gereformeerde godsdienst tegen haar gemeenschappelijke vijanden. Maar, opdat onze bedoeling en mening in sommige bijzonderheden niet verkeerd begrepen worde, wordt hierbij uitdrukkelijk verklaard en bepaald: Dat het niet vermelden in deze Belijdenis van de onderscheiden soorten van kerkelijke ambtsdragers en vergaderingen geen afbreuk zal doen aan de waarheid van Christus in deze bijzonderheden, die ten volle uitgedrukt zal worden in het Directorium van de Kerkregering. Verder wordt verklaard: Dat de Assemblee sommige delen van het tweede artikel van het eenendertigste hoofdstuk alleen verstaat van kerken die niet gevestigd of niet geconstitueerd zijn wat de regering betreft: En dat, hoewel in zulke kerken een synode van dienaren en andere geschikte personen

door het gezag en de benoeming van de overheid, zonder enige andere roeping, bijeengeroepen mag worden, om met hen te beraadslagen en hen te raadplegen over zaken van de godsdienst; en hoewel eveneens de dienaren van Christus, zonder afvaardiging door hun kerken, uit zichzelf en krachtens hun ambt, in zulke nog niet geconstitueerde kerken synodaal mogen samenkomen, toch behoort geen van beide te geschieden in geconstitueerde en gevestigde kerken; daar het de overheid altijd vrijstaat te beraadslagen met synodes van dienaren en regerende ouderlingen, die bijeenkomen op afvaardiging door hun kerken, hetzij op de gewone wijze, hetzij, door haar gezag uitgeschreven, bij gelegenheid en *pro re nata*: daar het ook vrijstaat synodaal samen te komen, zowel *pro re nata* als op de gewone tijden, op afvaardiging door de kerken, krachtens de innerlijke macht van Christus ontvangen, zo dikwijls als het voor het welzijn van de Kerk nodig is aldus samen te komen, ingeval de overheid, tot schade van de Kerk, haar toestemming onthoudt of weigert; nadat haar eerst de noodzaak van gelegenheidsvergaderingen bij ootmoedig smeekschrift is voorgehouden.

A. KER.

KAREL I. Parl. 2. Zitting 2. Wet 16.

Acte betreffende de CATECHISMUSSEN, de GELOOFSBELIJDENIS en de bekrachtiging daarvan.

Te EDINBURGH, 7 februari 1649.

DE Staten van het Parlement, thans bijeen in deze tweede Zitting van het tweede driejaarlijkse Parlement, krachtens een Acte van het Comité van de Staten, dat van het laatste Parlement macht en gezag had tot het bijeenroepen van het Parlement, na de Catechismussen, te weten de Grote en de Kleine, met de Geloofsbelijdenis, met drie Acten van Goedkeuring daarvan door de gecommitteerden van de Generale Assemblee, hun aangeboden door de gecommitteerden van genoemde Generale Assemblee, ernstig te hebben overwogen; bekrachtigen en keuren goed genoemde Catechismussen, Geloofsbelijdenis en Acten van Goedkeuring daarvan, zoals zij zijn voorgelegd; en gelasten dat zij te boek gesteld, bekendgemaakt en in praktijk gebracht worden.

1. De Heilige Schrift

I. Hoewel het licht der natuur en de werken van schepping en voorzienigheid de goedheid, wijsheid en kracht van God in zoverre duidelijk tonen dat zij de mensen alle verontschuldiging ontnemen,[1] zijn deze toch niet voldoende om die kennis over God en over zijn wil te geven die tot behoud nodig is.[2] Daarom heeft het de HERE behaagd om vele malen en op vele wijzen Zich te openbaren en zijn wil aan zijn kerk bekend te maken;[3] en daarna heeft Hij, om de waarheid beter te bewaren en te verbreiden, en ook voor de verdere fundering en vertroosting van de kerk tegen het bederf van het vlees en de kwaadwilligheid van Satan en van de wereld, die wil in zijn geheel op schrift laten stellen.[4]

Dat maakt de heilige Schrift allernoodzakelijkst,[5] omdat de wegen die God vroeger ging om zijn wil aan zijn volk bekend te maken nu hebben opgehouden te bestaan.[6]

1. *Romeinen 1:19,20. Romeinen 2:14,15. Psalm 19:1-3. Romeinen 1:32 . Romeinen 2:1.* ***2.*** *1 Korintiërs 1:21. 1 Korintiërs 2:13,14.* ***3.*** *Hebreeën 1:1.* ***4.*** *Spreuken 22:19-21. Mattheüs 4:2. Jesaja 8:19,20. Mattheüs 4:7. Mattheüs 4:20.* ***5.*** *2 Timoteüs 3:15. 2 Petrus 1:19.* ***6.*** *Hebreeën 1:1,2.*

II. Onder de naam heilige Schrift, of het geschreven Woord van God, zijn nu alle boeken van het Oude en het Nieuwe Testament begrepen. Zij zijn de volgende: Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Jozua, Richteren, Ruth, 1 Samuël, 2 Samuël, 1 Koningen, 2 Koningen, 1 Kronieken, 2 Kronieken, Ezra, Nehemia, Ester, Job, Psalmen, Spreuken, Prediker, Hooglied, Jesaja, Jeremia, Klaagliederen, Ezechiël, Daniël, Hosea, Joël, Amos, Obadja, Jona, Micha, Nahum, Habakuk, Sefanja, Haggai, Zacharia, Maleachi; Matteüs, Marcus, Lucas, Johannes, Handelingen der Apostelen, Paulus' brieven aan de Romeinen, 1 Korintiërs, 2 Korintiërs, Galaten, Efeziërs, Filippenzen, Kolossenzen, 1 Tessalonicenzen, 2 Tessalonicenzen, 1 Timoteüs, 2 Timoteüs, Titus, Filemon, de brief aan de Hebreeën, de brief van Jakobus, 1 Petrus, 2 Petrus, 1 Johannes, 2 Johannes, 3 Johannes, Judas, en de Openbaring aan Johannes. Al deze boeken zijn gegeven door inspiratie van Godswege als een regel voor geloof en leven.[7]

7. *Lucas 16:29. Lucas 16:31. Efeziërs 2:20. 2 Timoteüs 3:16.*

III. De boeken die gewoonlijk de Apocriefen worden genoemd maken geen deel uit van de canon van de Schrift, omdat ze niet Goddelijk geïnspireerd zijn. En daarom hebben ze ook geen gezag in Gods kerk, en dienen ze niet anders te worden goedgekeurd of gebruikt dan andere menselijke geschriften.[8]

8. *Lucas 24:27. Lucas 24:44. Romeinen 3:2. 2 Petrus 1:21.*

IV. Het gezag dat de heilige Schrift heeft en waarom ze moet worden geloofd en gehoorzaamd rust niet op het getuigenis van de een of andere mens of van een kerk, maar geheel en al op God — die de Waarheid Zelf is —, haar Auteur. Daarom dient ze te worden aanvaard omdat ze het Woord van God is.[9]

9. *2 Petrus 1:19. 2 Petrus 1:21. 2 Timoteüs 3:16. 1 Johannes 5:9. 1 Thessalonicenzen 2:13.*

V. Het getuigenis van de kerk kan ons bewegen en leiden tot een eerbiedige hoogachting voor de heilige Schrift;[10] en het hemelse van haar inhoud, de kracht van haar leer, de majesteit van haar stijl, de onderlinge overeenstemming van al haar delen, de strekking van het geheel — namelijk om alle eer aan God te geven —, de volledige openbaring die zij geeft van de enige weg tot zaligheid voor de mens, haar vele andere onvergelijkelijke uitmuntende eigenschappen, en haar absolute volmaaktheid, het zijn allemaal gronden waarmee zij overvloedig bewijst dat ze het Woord van God is. Niettemin komt onze volle overtuiging en zekerheid van de onfeilbare waarheid en haar goddelijk gezag van het innerlijke werk van de Heilige Geest, die getuigenis geeft in onze harten door en met het Woord.[11]

10. *1 Timoteüs 3:15.* ***11.*** *Jesaja 59:21. Johannes 16:13,14. 1 Korintiërs 2:10-12. 1 Johannes 2:20. 1 Johannes 2:27.*

VI. De hele raad van God betreffende alle dingen die nodig zijn voor zijn eigen heerlijkheid, voor het heil, het geloof en het leven van de mens, is óf uitdrukkelijk in de Schrift opgetekend, óf kan per goede en noodzakelijke gevolgtrekking uit de Schrift worden afgeleid. Niets mag ooit daaraan toegevoegd worden, hetzij door nieuwe openbaring van de Geest of door menselijke overleveringen.[12] Toch erkennen wij dat de innerlijke verlichting door de Geest van God noodzakelijk is voor het zaligmakende verstaan van zulke dingen als in het Woord worden geopenbaard;[13] en ook dat er bepaalde omstandigheden zijn wat betreft de eredienst en de kerkregering die aan menselijke handelingen en groeperingen gemeen zijn, en daarom door het licht der natuur en door Christelijk beleid moeten worden geordend, naar de algemene regels van het Woord, die te allen tijde in acht genomen moeten worden.[14]

12. *2 Timoteüs 3:15-17. Galaten 1:8,9. 2 Thessalonicenzen 2:2.* ***13.*** *Johannes 6:45. 1 Korintiërs 2:9-12.* ***14.*** *1 Korintiërs 11:13,14. 1 Korintiërs 14:26. 1 Korintiërs 14:40.*

VII. In de Schrift zijn alle dingen niet even duidelijk op zichzelf, en ook niet even helder voor iedereen.[15] Toch worden die zaken die voor ons heil nodig gekend, geloofd en in acht genomen moeten worden op de een of andere plaats in de Schrift ons zo duidelijk voorgehouden en opengelegd, dat niet alleen een geleerde maar ook een ongeleerde met gepaste gebruikmaking van de normale middelen tot een voldoende verstaan ervan kan komen.[16]

15. *2 Petrus 3:16.* ***16.*** *Psalm 119:105. Psalm 119:130.*

VIII. Het Oude Testament in het Hebreeuws — wat de moedertaal van het oude volk van God was — en het Nieuwe Testament in het Grieks — de taal die in de tijd waarin het geschreven werd onder de volken algemeen bekend was — zijn onmiddellijk door God geïnspireerd en door zijn bijzondere zorg en voorzienigheid zuiver bewaard door alle eeuwen heen, en zijn daarom authentiek.[17] In alle religieuze geschillen moet de kerk zich uiteindelijk daarop beroepen.[18] Maar omdat deze oorspronkelijke talen niet bekend zijn aan heel het volk van God, dat recht heeft op de Schriften en er belang bij heeft, en het gebod heeft ontvangen om, in de vreze Gods, ze te lezen en te onderzoeken,[19] moeten ze in de landstaal van elk volk waartoe ze komen worden vertaald,[20] opdat die allen, doordat het Woord van God rijkelijk in hen woont, Hem op een Hem welgevallige manier vereren,[21] en door volharding en de vertroosting der Schriften hoop mogen hebben.[22]

17. *Mattheüs 5:18.* ***18.*** *Handelingen 15:15. Jesaja 8:20. Johannes 5:39-46.* ***19.*** *Johannes 5:39.* ***20.*** *1 Korintiërs 14:6-9. 1 Korintiërs 14:12,24. 1 Korintiërs 14:27,28.* ***21.*** *Kolossenzen 3:16.* ***22.*** *Romeinen 15:4.*

IX. De onfeilbare regel voor Schriftuitleg is de Schrift zelf. En daarom, wanneer er zich een kwestie voordoet inzake de ware en volle betekenis van de een of andere Schriftplaats — die niet veelvoudig is, maar slechts één enkele — moet men die

opsporen en leren kennen met behulp van andere plaatsen die meer duidelijk spreken.[23]

23. *2 Petrus 1:20,21. Handelingen 15:15,16.*

X. De Opperste Rechter, door wie alle religieuze geschillen moeten worden beslecht, en alle besluiten van concilies, meningen van kerkvaders, leringen van mensen en beweerde openbaringen aan particuliere personen beoordeeld moeten worden, en in wiens oordeel wij dienen te berusten, kan niemand anders zijn dan de Heilige Geest die in de Schrift spreekt.[24]

24. *Mattheüs 22:29. Mattheüs 22:31,32. Efeziërs 2:20. Handelingen 28:25.*

2. God en de heilige Drieëenheid

I. Er is maar één enige[25] levende en ware God,[26] die oneindig is in wezen en volmaaktheid,[27] geheel en al geest,[28] onzichtbaar,[29] zonder lichaam, delen[30] of zwakheden,[31] onveranderlijk,[32] onmetelijk,[33] eeuwig,[34] onbegrijpelijk,[35] almachtig,[36] volkomen wijs,[37] allerheiligst,[38] geheel en al vrij,[39] geheel volmaakt, [40] die alle dingen werkt naar de raad van zijn onveranderlijke en allerrechtvaardigste wil,[41] tot zijn eigen eer;[42] vol liefde, genade, barmhartigheid, lankmoedigheid, overvloedig in goedertierenheid en trouw, die ongerechtigheid, overtreding en zonde vergeeft,[43] een Beloner van hen die Hem ijverig zoeken,[44] en daarbij allerrechtvaardigst en vreselijk in zijn oordelen,[45] die alle zonde haat,[46] en de schuldige zeker niet onschuldig houdt.[47]

25. *Deuteronomium 6:4. 1 Korintiërs 8:4-6.* ***26.*** *Jeremia 10:10.* ***27.*** *Job 11:7-9.* ***28.*** *Johannes 4:24.* ***29.*** *1 Timoteüs 1:17.* ***30.*** *Deuteronomium 4:15,16.* ***31.*** *Handelingen 14:15,16.* ***32.*** *Maleachi 3:6.* ***33.*** *1 Koningen 8:27.* ***34.*** *Psalm 90:2. 1 Timoteüs 1:17.* ***35.*** *Psalm 145:3.* ***36.*** *Genesis 17:1. Openbaring 4:8.* ***37.*** *Romeinen 16:27.* ***38.*** *Jesaja 6:3. Openbaring 4:8.* ***39.*** *Psalm 115:3.* ***40.*** *Exodus 3:14.* ***41.*** *Efeziërs 1:11.* ***42.*** *Spreuken 16:4. Romeinen 11:36.* ***43.*** *1 Johannes 4:8,16.* ***44.*** *Exodus 34:6,7.* ***45.*** *Hebreeën 11:6.* ***46.*** *Nehemia 9:32,33 .* ***47.*** *Psalm 5:5,6.* ***48.*** *Nahum 1:2,3. Exodus 34:7.*

II. God heeft alle leven,[49] heerlijkheid,[50] goedheid[51] en zaligheid[52] in en van Zichzelf. Hij is alleen in en tot Zichzelf zelfgenoegzaam. Hij heeft niets nodig van enig schepsel dat Hij gemaakt heeft.[53] Hij ontleent geen enkele heerlijkheid aan hen.[54] Maar Hij toont slechts zijn eigen heerlijkheid duidelijk in hen, door hen, tot hen en over hen: Hij is de enige bron van alle bestaan, uit wie, door wie en tot wie alle dingen zijn.[55] En Hij heeft de hoogste soevereiniteit over hen, om door hen, voor hen, en over hen te doen al wat Hem behaagt.[56] Alle dingen liggen open en ontbloot voor zijn ogen.[57] Zijn kennis is oneindig, onfeilbaar en onafhankelijk van het schepsel;[58] zodat niets voor Hem toevallig of onzeker is.[59] Hij is volkomen heilig in al zijn raadslagen, werken en bevelen.[60] Aan Hem komt van engelen,

mensen en elk ander schepsel alle aanbidding, dienst of gehoorzaamheid toe, die Hij naar zijn welbehagen van hen vraagt.[61]

49. *Johannes 5:26.* ***50.*** *Handelingen 7:2.* ***51.*** *Psalm 119:68.* ***52.*** *1 Timoteüs 6:15. Romeinen 9:5.* ***53.*** *Handelingen 17:24,25.* ***54.*** *Job 22:2,3.* ***55.*** *Romeinen 11:36.* ***56.*** *Daniël 4:25. Daniël 4:35. Openbaring 4:11. 1 Timoteüs 6:15.* ***57.*** *Hebreeën 4:13.* ***58.*** *Romeinen 11:33,34. Psalm 147:5.* ***59.*** *Exodus 11:5. Handelingen 15:18.* ***60.*** *Psalm 145:17. Romeinen 7:12.* ***61.*** *Openbaring 5:12-14.*

III. In de eenheid van de Godheid zijn er drie Personen, van één wezen, macht en eeuwigheid: God de Vader, God de Zoon, en God de Heilige Geest.[62] De Vader is uit niemand, noch geboren, noch uitgaande van iemand. De Zoon is van eeuwigheid uit de Vader geboren.[63] De Heilige Geest gaat van eeuwigheid van de Vader en de Zoon uit.[64]

62. *Mattheüs 3:16,17. Mattheüs 28:19. 2 Korintiërs 13:14.* ***63.*** *Johannes 1:14. Johannes 1:18.* ***64.*** *Johannes 15:26. Galaten 4:6.*

3. Gods eeuwige besluit

I. Van alle eeuwigheid heeft God, naar de volkomen wijze en heilige raad van zijn eigen wil, in vrijheid en onveranderlijk verordineerd alles wat er ooit gebeurt.[65] Maar dan zo dat daardoor noch God de Auteur van de zonde is,[66] noch dat de wil van de schepselen geweld wordt aangedaan, noch dat de vrijheid of mogelijkheid van tweede oorzaken wordt weggenomen — maar dat deze zelfs eerder door Hem worden bevestigd.[67]

65. *Efeziërs 1:11. Romeinen 9:15. Romeinen 9:18. Romeinen 11:33. Hebreeën 6:17.* ***66.*** *Jakobus 1:13. 1 Johannes 1:5.* ***67.*** *Mattheüs 17:12. Johannes 19:11. Handelingen 2:23. Handelingen 4:17-28. Spreuken 16:33.*

II. Hoewel God alles weet wat er kan of zou kunnen gebeuren onder alle mogelijke omstandigheden,[68] toch heeft Hij niets verordend omdat Hij het als toekomstig voorzag, of als zou het gebeuren als gevolg van zulke omstandigheden.[69]

68. *1 Samuël 23:11,12. Mattheüs 11:21,23. Handelingen 15:18.* ***69.*** *Romeinen 9:13. Romeinen 9:11. Romeinen 9:16. Romeinen 9:18.*

III. Door het besluit van God zijn, ter betoning van zijn heerlijkheid, sommige mensen en engelen[70] voorbestemd tot het eeuwige leven en anderen voorbeschikt tot de eeuwige dood.[71]

70. *1 Timoteüs 5:21. Mattheüs 25:41.* ***71.*** *Romeinen 9:22,23. Efeziërs 1:5,6. Spreuken 16:4.*

IV. Deze engelen en mensen, zo voorbestemd en voorbeschikt, zijn elk afzonderlijk en onveranderlijk aangewezen, en hun aantal is zo vast en definitief, dat het noch vermeerderd noch verminderd kan worden.[72]

72. *Johannes 13:18. 2 Timoteüs 2:19.*

V. Diegenen uit de mensheid die zijn voorbestemd tot het leven, heeft God, vóór de grondlegging der wereld, naar zijn eeuwig en onveranderlijk voornemen en naar de verborgen raad en het welbehagen van zijn wil, in Christus uitverkoren tot eeuwige heerlijkheid,[73] alleen uit vrije genade en liefde, zonder enig vooruitzien van geloof, goede werken of volharding in een van hen of iets anders in de schepping, als voorwaarden of oorzaken die Hem ertoe zouden hebben bewogen;[74] en dit alles tot lof van zijn heerlijke genade.[75]

73. *Efeziërs 1:4. Efeziërs 1:9. Efeziërs 1:11. Romeinen 8:30. 2 Timoteüs 1:9. 1 Thessalonicenzen 5:9.* ***74.*** *Romeinen 9:11. Romeinen 9:13. Romeinen 9:16. Efeziërs 1:4. Efeziërs 1:9.* ***75.*** *Efeziërs 1:6. Efeziërs 1:12.*

VI. Zoals God de uitverkorenen tot heerlijkheid heeft beschikt, zo ook heeft Hij, krachtens het eeuwige en volstrekt vrije voornemen van zijn wil, alle middelen die daartoe leiden voorbeschikt.[76] Waarom dan ook degenen die uitverkoren zijn, in Adam als zij zijn gevallen, door Christus worden verlost,[77] door zijn Geest, die te gelegener tijd werkt, krachtdadig tot geloof in Christus worden geroepen, gerechtvaardigd, aangenomen, geheiligd,[78] en in zijn kracht door geloof tot zaligheid worden bewaard.[79] Niemand anders wordt door Christus verlost, krachtdadig geroepen, gerechtvaardigd, aangenomen, geheiligd en zaliggemaakt dan alleen de uitverkorenen.[80]

76. *1 Petrus 1:2. Efeziërs 1:4,5. Efeziërs 2:10. 2 Thessalonicenzen 2:13.* ***77.*** *1 Thessalonicenzen 5:9,10. Titus 2:14.* ***78.*** *Romeinen 8:30. Efeziërs 1:5. 2 Thessalonicenzen 2:13.* ***79.*** *1 Petrus 1:5.* ***80.*** *Johannes 17:9. Johannes 6:64,65. Romeinen 8:28-39. Johannes 10:26. Johannes 8:47. 1 Johannes 2:19.*

VII. Wat het overige deel van de mensheid aangaat heeft het God behaagd, naar de onnaspeurlijke raad van zijn wil, waardoor Hij al naar het Hem behaagt genade verleent of onthoudt, en dit tot eer van de soevereine macht die Hij over zijn schepselen heeft, hen voorbij te gaan en te bestemmen tot oneer en toorn over hun zonden, tot lof van zijn heerlijke gerechtigheid.[81]

81. *Mattheüs 11:25,26. Romeinen 9:17,18. Romeinen 9:21,22. 2 Timoteüs 2:19,20. 1 Petrus 2:8.*

VIII. De leer van dit zeer diepe mysterie van de voorbeschikking moet met speciale voorzichtigheid en zorgvuldigheid gehanteerd worden,[82] zodat de mensen die luisteren naar de wil Gods zoals die in zijn Woord is geopenbaard en daaraan gehoorzaamheid bewijzen, uit de vastheid van hun krachtdadige roeping verzekerd worden van hun eeuwige verkiezing.[83] En zo zal deze leer stof opleveren voor lof, eerbied en bewondering van God,[84] en voor nederigheid, ijver en rijke vertroosting voor allen die het evangelie oprecht gehoorzamen.[85]

82. *Romeinen 9:20. Romeinen 11:33. Deuteronomium 29:29.* ***83.*** *2 Petrus 1:10.* ***84.*** *Efeziërs 1:6.* ***85.*** *Romeinen 11:5,6. Romeinen 11:20. 2 Petrus 1:10. Romeinen 8:33. Lucas 10:20.*

4. De schepping

I. Het heeft God de Vader, Zoon en Heilige Geest[86] behaagd, ter betoning van de heerlijkheid van zijn eeuwige macht, wijsheid en goedheid,[87] om in den beginne de wereld en alles wat daarin is, hetzij het zichtbaar is of onzichtbaar, te scheppen of uit niets te maken, en dat in de tijd van zes dagen, en alles zeer goed.[88]

> ***86.*** *Hebreeën 1:2. Johannes 1:2,3. Genesis 1:2. Job 26:13. Job 38:4.*
> ***87.*** *Romeinen 1:20. Jeremia 10:12. Psalm 104:24. Psalm 33:5,6.*
> ***88.*** *Hebreeën 11:3. Genesis 1:1-31. Kolossenzen 1:16.*

II. Nadat God alle andere schepselen had gemaakt, schiep Hij de mens, man en vrouw,[89] met redelijke en onsterfelijke zielen,[90] begiftigd met kennis, gerechtigheid en ware heiligheid, naar zijn eigen beeld.[91] Zij hadden de wet van God in hun harten geschreven,[92] en de kracht om die te vervullen,[93] maar tegelijk ook de mogelijkheid om haar te overtreden, overgelaten als zij waren aan de vrijheid van hun wil die voor verandering vatbaar was.[94] Behalve deze wet die in hun harten was geschreven ontvingen zij een gebod om niet te eten van de boom van kennis van goed en kwaad.[95] Zolang zij zich daaraan hielden waren zij gelukkig in hun gemeenschap met God en hadden zij heerschappij over de schepselen.[96]

> ***89.*** *Genesis 1:27.* ***90.*** *Genesis 2:7. Lucas 23:43. Prediker 12:7. Mattheüs 10:28.* ***91.*** *Genesis 1:26. Kolossenzen 3:10. Efeziërs 4:24.* ***92.*** *Romeinen 2:14,15.* ***93.*** *Prediker 7:29.* ***94.*** *Genesis 3:6. Prediker 7:29.* ***95.*** *Genesis 2:17.* ***96.*** *Genesis 1:26,28.*

5. De voorzienigheid

I. God, de grote Schepper van alle dingen, onderhoudt,[97] leidt, bestuurt en regeert alle schepselen, handelingen en dingen, van de grootste tot de kleinste,[98] door zijn volkomen wijze en heilige voorzienigheid,[99] naar zijn onfeilbare voorkennis[100] en de vrije en onveranderlijke raad van zijn wil,[101] tot lof van de heerlijkheid van zijn wijsheid, macht, gerechtigheid, goedheid en genade.[102]

> ***97.*** *Hebreeën 1:3.* ***98.*** *Daniël 4:34,35. Psalm 135:6. Handelingen 17:25,26. Handelingen 17:28.* ***99.*** *Mattheüs 10:29-31.* ***100.*** *Spreuken 15:3. Psalm 104:24. Psalm 145:17.* ***101.*** *Handelingen 15:18. Psalm 94:8-11.* ***102.*** *Efeziërs 1:11. Psalm 33:10,11.* ***103.*** *Jesaja 63:14. Efeziërs 3:10. Romeinen 9:17. Genesis 45:7.*

II. Hoewel, gezien de voorkennis van God en zijn besluit als eerste oorzaak, alle dingen onveranderlijk en onfeilbaar plaatsvinden,[104] toch bestuurt Hij, door dezelfde voorzienigheid, deze zo dat ze gebeuren naar de natuur van de tweede oorzaken, hetzij ze noodzakelijkerwijs of vrij, dan wel bij geval gebeuren.[105]

> ***104.*** *Handelingen 2:23.* ***105.*** *Genesis 8:22. Jeremia 31:35. Exodus 21:13. Deuteronomium 19:5. 1 Koningen 22:28,34. Jesaja 10:6,7.*

III. In zijn gewone voorzienigheid maakt God gebruik van middelen.[106] Toch is Hij vrij om zonder,[107] boven,[108] en zelfs tegen haar in[109] te werken, naar zijn welbehagen.

106. *Handelingen 27:31. Handelingen 27:44. Jesaja 55:10,11.* ***107.*** *Hosea 1:7. Mattheüs 4:4. Job 34:10.* ***108.*** *Romeinen 4:19-21.* ***109.*** *2 Koningen 6:6. Daniël 3:27.*

IV. De almachtige kracht, de onnaspeurlijke wijsheid en oneindige goedheid van God betonen zich in zijn voorzienigheid zover, dat deze zich zelfs uitstrekt tot de eerste zondeval en tot alle andere zonden van engelen en mensen,[110] en dit niet door toelating zonder meer,[111] maar door een die gepaard gaat met een volkomen wijze en krachtige beteugeling[112] en besturing en regering ervan, op andere manier en in allerlei vorm. Zodat het alles leidt tot de heilige doeleinden die Hij Zichzelf gesteld heeft.[113] Maar dit alles dan toch zo dat het zondige karakter ervan alleen uit het schepsel voortkomt en niet uit God. Hij, die volkomen heilig en rechtvaardig is, is niet de Auteur van de zonde, en kan dit niet zijn noch haar goedkeuren.[114]

110. *Romeinen 9:32,33. 2 Samuël 24:1. 1 Kronieken 21:1. 1 Koningen 22:22,23. 1 Kronieken 10:4.* ***111.*** *Handelingen 14:16.* ***112.*** *Psalm 76:10. 2 Koningen 19:28.* ***113.*** *Genesis 50:20. Jesaja 10:6,7. Jesaja 10:12.* ***114.*** *Jakobus 1:13. 1 Johannes 2:16. Psalm 50:21.*

V. De volkomen wijze, rechtvaardige en genadige God laat vaak zijn eigen kinderen voor een tijd over aan allerlei verzoekingen en aan de verdorvenheid van hun hart. Dit doet Hij om hen te kastijden voor de zonden die zij vroeger begaan hebben, of om de verborgen kracht van de verdorvenheid en arglistigheid van hun hart voor hen bloot te leggen, zodat ze zich verootmoedigen;[115] en om hen op te trekken tot een sterker en meer voortdurend zich van Hem voor hun ondersteuning afhankelijk weten, en om hen meer waakzaam te maken tegen alle toekomstige gelegenheden om te zondigen, en verder voor allerlei rechtvaardige en heilige doeleinden.[116]

115. *2 Kronieken 32:25,26,31. 2 Samuël 24:1.* ***116.*** *2 Korintiërs 12:7,8,9. Psalm 77:1. Psalm 77:10. Psalm 77:12. Johannes 21:15,16.*

VI. Wat betreft die slechte en goddeloze mensen die God als een rechtvaardig Rechter, om hun eerder bedreven zonden, verblindt en verhardt,[117] hun onthoudt Hij niet alleen zijn genade, waardoor hun verstand verlicht had kunnen zijn en Hij in hun hart had gewerkt,[118] maar soms ontneemt Hij hun ook de gaven die zij hadden,[119] en Hij stelt hen bloot aan dingen die van dien aard zijn dat hun verdorvenheid hen aangrijpt als een goede gelegenheid om hen te doen zondigen.[120] En met dat al geeft Hij hen over aan hun eigen lusten, aan de verzoekingen van de wereld en de macht van Satan.[121] Waardoor het gebeurt dat zij zelfs onder de middelen die God gebruikt om de harten van anderen te verzachten zich verharden.[122]

117. *Romeinen 1:24. Romeinen 1:26. Romeinen 1:28. Romeinen 11:7,8* . ***118.*** *Deuteronomium 29:4.* ***119.*** *Mattheüs 13:12. Mattheüs 25:29.* ***120.*** *Deuteronomium 2:30. 2 Koningen 8:12,13.* ***121.*** *Psalm 81:11,12. 2 Thessalonicenzen 2:10-12.* ***122.*** *Exodus 7:3. Exodus 8:32. 2 Korintiërs 2:15,16. 1 Petrus 2:7,8.*

VII. Zoals de voorzienigheid Gods in het algemeen tot alle schepselen reikt, zo draagt ze, op een heel speciale manier, zorg voor zijn kerk, en doet ze alle dingen haar ten

goede medewerken.[123]

123. *1 Timoteüs 4:10. Amos 9:8,9. Romeinen 8:28. Jesaja 43:14. Jesaja 43:3-5.*

6. De val van de mens, de zonde en de straf daarover

I. Onze eerste voorouders, door de listigheid en verzoeking van Satan verleid, zondigden door te eten van de verboden vrucht.[124] Het behaagde God, naar zijn wijze en heilige raad, om deze zonde van hen toe te laten, met het voornemen om haar tot zijn eigen eer te schikken.[125]

124. *Genesis 3:13. 2 Kronieken 11:3.* ***125.*** *Romeinen 11:32.*

II. Door deze zonde vielen ze uit hun oorspronkelijke gerechtigheid en uit de gemeenschap met God, en zo werden ze dood door zonde, en geheel en al bezoedeld in alle vermogens en delen van ziel en lichaam.[126]

126. *Genesis 3:6-8. Prediker 7:29.* ***127.*** *Romeinen 3:23.* ***128.*** *Genesis 2:17. Efeziërs 2:1.* ***129.*** *Genesis 6:5. Jeremia 17:9. Titus 1:15.*

III. Aangezien zij de wortel waren waaruit de hele mensheid is voortgekomen, werd de schuld van deze zonde toegerekend[130] aan heel het nageslacht dat door normale voortplanting uit hen voortkwam,[131] zoals ook dezelfde dood door zonde en de verdorven natuur aan dat nageslacht werden overgedragen.

130. *Genesis 1:27,28. Genesis 2:16,17. Handelingen 17:26.* ***131.*** *Psalm 51:5. Genesis 5:3. Job 14:4. Job 15:14.*

IV. Uit deze erfelijke verdorvenheid, waardoor wij totaal onbekwaam en onmachtig zijn, en tegenstanders van alle goeds geworden,[132] en tot alle boosheid volkomen geneigd,[133] komen alle dagelijkse overtredingen voort.[134]

132. *Romeinen 3:10-12. Romeinen 5:6. Romeinen 8:7. Romeinen 7:18. Kolossenzen 1:21.* ***133.*** *Genesis 6:5. Genesis 8:21. Romeinen 3:10-12.* ***134.*** *Jakobus 1:14,15. Efeziërs 2:2,3.*

V. Deze verdorvenheid van onze natuur blijft, in dit leven, ook in de mensen die wedergeboren zijn.[135] En hoewel ze door Christus vergeven en gedood wordt, toch zijn beide, zijzelf en alle aandriften die eruit voortkomen, werkelijk zonde, en worden ze terecht zo genoemd.[136]

135. *1 Johannes 1:8-10. Romeinen 7:14. Romeinen 7:17,18.* ***136.*** *Romeinen 7:5. Romeinen 7:7,8.*

VI. Alle zonde, beide die ons is aangeboren en de zonde die wij doen, als overtredingen van de rechtvaardige wet van God en daartegen bedreven,[137] laadt naar haar natuur schuld op de zondaar,[138] waardoor hij de toorn van God[139] en de vloek van de wet [140] moet ondergaan, en aan de dood wordt onderworpen,[141] met daarbij nog alle ellenden van een geestelijk,[142] tijdelijk[143] en eeuwig[144] karakter.

137. *1 Johannes 3:4.* ***138.*** *Romeinen 2:15. Romeinen 3:9.* ***139.*** *Efeziërs 2:3.* ***140.*** *Galaten 3:10.* ***141.*** *Romeinen 6:23.* ***142.*** *Efeziërs 4:18.* ***143.*** *Romeinen 8:20. Klaagliederen 3:39.* ***144.*** *Mattheüs 25:41. 2 Thessalonicenzen 1:9.*

7. Gods verbond met de mens

I. De afstand tussen God en het schepsel is zo groot dat, hoewel de met rede begaafde schepselen aan Hem als hun Schepper gehoorzaamheid schuldig zijn, zij toch nooit iets van Hem als zegen en beloning zouden kunnen genieten als Hij Zich niet van zijn kant vrijwillig tot hen neerboog. Het heeft Hem behaagd dit tot uitdrukking te brengen door middel van een verbond.[145]

145. *Jesaja 40:13-17. Job 9:32,33. 1 Samuël 2:25. Psalm 113:5,6. Psalm 100:2,3. Job 22:2,3. Job 35:7,8. Handelingen 17:24,25.*

II. Het eerste verbond dat met de mens gemaakt werd was een verbond van werken,[146] waarin aan Adam het leven werd beloofd, en in hem aan zijn nageslacht,[147] onder voorwaarde van volmaakte en persoonlijke gehoorzaamheid.[148]

146. *Galaten 3:12.* ***147.*** *Romeinen 10:5. Romeinen 5:12-20.* ***148.*** *Genesis 2:17. Galaten 3:10.*

III. Toen de mens door zijn val zich ongeschikt gemaakt had voor het leven dat krachtens dat verbond zou worden ontvangen, heeft het de HERE behaagd een tweede verbond te maken.[149] Dit wordt gewoonlijk het verbond der genade genoemd. Daarmee biedt Hij uit vrije genade aan zondaren leven en zaligheid door Jezus Christus, terwijl Hij van hen geloof in Hem vereist, opdat zij behouden worden.[150] En Hij belooft zijn Heilige Geest te geven aan allen die tot het leven verordineerd zijn, zodat Deze hen gewillig maakt en in staat stelt om te geloven.[151]

149. *Galaten 3:21. Romeinen 8:3. Romeinen 3:20,21. Jesaja 42:6.* ***150.*** *Johannes 3:16. Markus 16:15,16. Romeinen 10:6. Romeinen 10:9 . Galaten 3:11.* ***151.*** *Ezechiël 36:26,27. Johannes 6:44,45.*

IV. Dit genadeverbond wordt in de Schrift vaak aangediend onder de naam van een Testament, en dat dan met betrekking tot de dood van Jezus Christus als Erflater, en tot de eeuwige erfenis die, met alles wat daarbij hoort, daarin is vermaakt.[152]

152. *Hebreeën 9:15-17. Hebreeën 7:22. Lucas 22:20. 1 Korintiërs 11:25.*

V. De bediening van dit verbond verschilde in de tijd van de wet van die uit de tijd van het evangelie.[153] Onder de wet werd het bediend door beloften, profetieën, offeranden, de besnijdenis, het paaslam, en andere typen en bepalingen die aan het volk der Joden waren overgeleverd, en die allen voorafgegeven aankondigingen waren van de komst van Christus.[154] Ze waren voor die tijd, door de werking van de Geest, voldoende en krachtig om de uitverkorenen te onderwijzen en op te bouwen in het geloof in de beloofde Messias,[155] door wie zij volle vergeving van

zonden hadden en eeuwige zaligheid. Dit wordt genoemd: het Oude Testament.[156]

153. *2 Korintiërs 3:6-9.* ***154.*** *Hebreeën 8:1-13. Hebreeën 9:1-28. Hebreeën 10:1-39. Romeinen 4:11. Kolossenzen 2:11,12. 1 Korintiërs 5:7.* ***155.*** *1 Korintiërs 10:1-4. Hebreeën 11:13. Johannes 8:56.* ***156.*** *Galaten 3:7-9. Galaten 3:14.*

VI. Onder het evangelie, nu Christus Zich heeft vertoond als het wezen[157] van het verbond, zijn de verordeningen waarin dit verbond toegeëigend wordt: de prediking van het Woord en de bediening van de sacramenten van doop en avondmaal.[158] Hoewel die in aantal minder zijn en met grotere eenvoud en minder uiterlijke heerlijkheid bediend worden, wordt het verbond daarin in grotere volheid, klaarheid en geestelijke kracht uiteengezet,[159] voor alle volken, beide Joden en heidenen.[160] Het wordt het Nieuwe Testament genoemd.[161] Daarom zijn er niet twee verbonden der genade die in wezen zouden verschillen, maar het is onder verschillende bedelingen één en hetzelfde verbond.[162]

157. *Kolossenzen 2:17.* ***158.*** *Mattheüs 28:19,20.* ***159.*** *Hebreeën 12:22-26.* ***160.*** *Mattheüs 28:19. Efeziërs 2:15-19.* ***161.*** *Lucas 22:20.* ***162.*** *Psalm 32:1. Galaten 3:14,16. Romeinen 3:21-23. Romeinen 3:30. Hebreeën 13:8.*

8. Christus de Middelaar

I. Het heeft God behaagd, in zijn eeuwig voornemen, om de Here Jezus, zijn eniggeboren Zoon, te verkiezen en te ordineren als Middelaar tussen God en mens,[163] de Profeet,[164] Priester[165] en Koning,[166] het Hoofd en de Heiland van zijn kerk,[167] de Erfgenaam van alle dingen,[168] en de Rechter van de wereld.[169] Hij gaf aan Hem van alle eeuwigheid een volk dat zijn nakomelingschap zou vormen,[170] en dat in de tijd door Hem verlost, geroepen, gerechtvaardigd, geheiligd en verheerlijkt zou worden.[171]

163. *Jesaja 42:1. 1 Petrus 1:19,20. Johannes 3:16. 1 Timoteüs 2:5.* ***164.*** *Handelingen 3:22.* ***165.*** *Hebreeën 5:5,6.* ***166.*** *Psalm 2:6. Lucas 1:33.* ***167.*** *Efeziërs 5:23.* ***168.*** *Hebreeën 1:2.* ***169.*** *Handelingen 17:31.* ***170.*** *Psalm 22:30. Jesaja 53:10. Johannes 17:6.* ***171.*** *Jesaja 55:4,5. 1 Timoteüs 2:6. 1 Korintiërs 1:30.*

II. De Zoon van God, de tweede Persoon in de Drieëenheid, die waarachtig en eeuwig God is, van hetzelfde wezen met de Vader en aan Hem gelijk, heeft, toen de volheid des tijds was aangebroken, de menselijke natuur aangenomen,[172] met al de echte eigenschappen en gemeenschappelijke zwakheden ervan, maar zonder zonde.[173] Hij werd ontvangen door de kracht van de Heilige Geest in de moederschoot van de maagd Maria, en is van haar wezen.[174] Zodat twee volledige, volmaakte en onderscheiden naturen, de Goddelijke en de menselijke, onafscheidelijk werden samengevoegd in één Persoon, zonder verwisseling, samensmelting of vermenging.[175] Deze Persoon is waarachtig God en waarachtig mens, toch één Christus, de

enige Middelaar tussen God en mens.[176]

172. *Johannes 1:1. Johannes 1:14. 1 Johannes 5:20. Galaten 4:4. Filippenzen 2:6.* ***173.*** *Hebreeën 2:14-17. Hebreeën 4:15.* ***174.*** *Lucas 1:27. Lucas 1:35. Lucas 1:31. Galaten 4:4.* ***175.*** *Lucas 1:35. Kolossenzen 2:9. Romeinen 9:5. 1 Petrus 3:18. 1 Timoteüs 3:16.* ***176.*** *Romeinen 1:3,4. 1 Timoteüs 2:5.*

III. De Here Jezus, die in zijn menselijke natuur zo met de Goddelijke verenigd werd, is geheiligd en met de Heilige Geest gezalfd zonder mate.[177] Hij heeft in Zich al de schatten van wijsheid en kennis.[178] Het behaagde de Vader dat in Hem de ganse volheid woning zou maken,[179] en dit opdat Hij, heilig zonder schuld, zonder smet en vol van genade en waarheid,[180] grondig toegerust zou zijn om het ambt van een Middelaar en Borg uit te oefenen.[181] Hij matigde Zich dat ambt niet aan, maar werd daartoe geroepen door zijn Vader,[182] die alle macht en rechtspraak in zijn hand legde en Hem het gebod gaf om het uit te oefenen.[183]

177. *Psalm 45:7. Johannes 3:34.* ***178.*** *Kolossenzen 2:3.* ***179.*** *Kolossenzen 1:19.* ***180.*** *Hebreeën 7:26. Johannes 1:14.* ***181.*** *Handelingen 10:38. Hebreeën 7:22. Hebreeën 12:24.* ***182.*** *Hebreeën 5:4,5.* ***183.*** *Johannes 5:22. Johannes 5:27. Mattheüs 28:18. Handelingen 2:36.*

IV. De Here Jezus heeft dit ambt geheel gewillig op Zich genomen.[184] Om het uit te oefenen werd Hij geboren onder de wet.[185] Hij heeft het volkomen vervuld.[186] Hij verdroeg de smartelijkste kwellingen onmiddellijk in zijn ziel,[187] en zeer pijnlijk lijden in zijn lichaam,[188] is gekruisigd en gestorven,[189] werd begraven, en verbleef onder de macht van de dood, maar zag toch geen ontbinding.[190] Op de derde dag is Hij opgestaan uit de doden,[191] met hetzelfde lichaam als waarin Hij had geleden.[192] Daarmee is Hij ook opgevaren naar de hemel. En daar zit Hij aan de rechterhand van zijn Vader,[193] en doet Hij voorbede.[194] En Hij zal wederkomen om aan het einde van de wereld mensen en engelen te oordelen.[195]

184. *Psalm 40:7,8. Hebreeën 10:5. Johannes 10:18. Hebreeën 10:10. Filippenzen 2:8.* ***185.*** *Galaten 4:4.* ***186.*** *Mattheüs 3:15. Mattheüs 5:17.* ***187.*** *Mattheüs 26:37,38. Mattheüs 27:46. Lucas 22:44.* ***188.*** *Mattheüs 26:1-75. Mattheüs 27:1-66.* ***189.*** *Filippenzen 2:8.* ***190.*** *Handelingen 2:23,24. Handelingen 2:27. Handelingen 13:37. Romeinen 6:9.* ***191.*** *1 Korintiërs 15:3,4.* ***192.*** *Johannes 20:25. Johannes 20:27.* ***193.*** *Markus 16:19.* ***194.*** *Romeinen 8:34. Hebreeën 7:25. Hebreeën 9:24.* ***195.*** *Mattheüs 13:40-42. Romeinen 14:9,10.*

V. Door zijn volmaakte gehoorzaamheid en Zelfofferande, die Hij door de eeuwige Geest eens aan God heeft geofferd, heeft de Here Jezus aan de gerechtigheid van zijn Vader volledige genoegdoening gegeven,[196] en niet alleen verzoening verworven maar ook een eeuwig erfdeel in het Koninkrijk der hemelen voor allen die de Vader Hem gegeven heeft.[197]

196. *Romeinen 5:19. Hebreeën 9:14. Hebreeën 9:16. Hebreeën 10:14. Efeziërs 5:2. Romeinen 3:25,26.* ***197.*** *Daniël 9:24,26. Kolossenzen 1:19,20.*

VI. Hoewel het werk der verlossing niet eerder in feite door Christus werd gedaan dan na zijn vleeswording, werden de kracht, de werking en de weldaden ervan toch meegedeeld aan de uitverkorenen van alle tijden achtereenvolgens van het begin der wereld, in en door die beloften, typen en offeranden waarin Hij geopenbaard werd en afgebeeld als het Zaad van de vrouw dat de slang de kop vermorzelen zou, en als het Lam dat geslacht is sedert de grondlegging der wereld, gisteren en heden dezelfde en tot in eeuwigheid.[198]

198. *Galaten 4:4,5. Genesis 3:15. Openbaring 13:8.*

VII. In zijn werk als Middelaar handelt Christus naar beide naturen. Hij doet door elke natuur wat daaraan eigen is.[199] En toch, uit kracht van de eenheid van de Persoon, wordt wat aan de ene natuur eigen is in de Schrift soms toegeschreven aan de Persoon wanneer deze met de andere natuur wordt aangeduid.[200]

199. *Hebreeën 9:14. 1 Petrus 3:18.* ***200.*** *Handelingen 20:28. Johannes 3:13. 1 Johannes 3:16.*

VIII. Aan allen voor wie Christus verlossing verworven heeft, geeft en deelt Hij deze zeker en krachtig mee.[201] Hij doet voorbede voor hen.[202] En openbaart aan hen, in en door het Woord, het geheimenis van de zaligheid.[203] Hij overtuigt hen krachtdadig door zijn Geest om te geloven en te gehoorzamen. Hij regeert hun harten door zijn Woord en Geest.[204] Overwint al hun vijanden door zijn almachtige kracht en wijsheid, op zulk een wijze en langs zulke wegen als het beste overeenkomen met zijn wondere en onnaspeurlijke beschikking.[205]

201. *Johannes 6:37. Johannes 6:39. Johannes 10:15,16.* ***202.*** *Johannes 2:1,2. Romeinen 8:34.* ***203.*** *Johannes 15:13,15. Efeziërs 1:7-9. Johannes 17:6.* ***204.*** *Johannes 14:16. Johannes 17:17. Romeinen 8:9,14. Romeinen 15:18,19. 2 Korintiërs 4:13. Hebreeën 12:2.* ***205.*** *Psalm 110:1. 1 Korintiërs 15:25,26.*

9. De vrije wil

I. God heeft de wil van de mens bekleed met zulk een natuurlijke vrijheid, dat deze noch gedwongen noch door een volstrekte natuurlijke oorzaak tot het doen van goed of kwaad wordt bestemd.[206]

206. *Mattheüs 17:12. Jakobus 1:14. Deuteronomium 30:19.*

II. In de staat van onschuld had de mens de vrijheid en kracht om te willen en te doen wat goed is en Gode behaagt,[207] maar toch met de mogelijkheid van verandering, zodat hij daaruit kon vallen.[208]

207. *Prediker 7:29. Genesis 1:26.* ***208.*** *Genesis 2:16,17. Genesis 3:6.*

III. Door zijn val in een staat van zonde heeft de mens geheel en al het vermogen verloren om ook maar iets goeds te willen dat bij de zaligheid behoort.[209] Zodat een natuurlijk mens, die dus helemaal afkerig is van het goede[210] en dood door zonde, [211] niet in staat is in eigen kracht zich te bekeren of zich daarop voor te bereiden.[212]

209. *Romeinen 5:6. Romeinen 8:7. Johannes 15:5.* ***210.*** *Romeinen 3:10,12.* ***211.*** *Kolossenzen 2:13. Efeziërs 2:1,5.* ***212.*** *Johannes 6:44,45. Efeziërs 2:2-5.*

IV. Wanneer God een zondaar tot bekering brengt en hem in de staat van genade overplaatst, bevrijdt Hij hem van zijn natuurlijke slavernij der zonde.[213] En door zijn genade alleen stelt Hij hem in staat om vrij te willen en te doen wat geestelijk goed is.[214] Maar dan toch zo dat hij, uit kracht van de verdorvenheid die nog in hem overblijft, niet alleen niet volmaakt wil wat goed is, maar ook wil wat kwaad is.[215]

213. *Kolossenzen 1:13. Johannes 8:34,36.* ***214.*** *Filippenzen 2:13. Romeinen 6:18,22.* ***215.*** *Galaten 5:17. Romeinen 7:15,18,19,21,23.*

V. De wil van de mens wordt uitsluitend in de staat der heerlijkheid volmaakt en onveranderlijk vrijgemaakt om alleen het goede te doen.[216]

216. *Efeziërs 4:13. Hebreeën 12:23. 1 Johannes 3:2. Judas 1:24.*

10. De krachtdadige roeping

I. Het behaagt God allen die Hij heeft voorbeschikt voor het leven, en die alleen, op de tijd die Hij heeft vastgesteld en goedgevonden, krachtdadig te roepen,[217] door zijn Woord en Geest,[218] uit de staat van zonde en dood waarin zij van nature verkeren, tot genade en zaligheid door Jezus Christus.[219] Hij verlicht hun verstand om de dingen Gods geestelijk en tot hun heil te verstaan.[220] Hij neemt het hart van steen bij hen weg en geeft hun een hart van vlees.[221] Hij vernieuwt hun wil en richt die door zijn almachtige kracht op wat goed is.[222] En trekt hen krachtdadig tot Jezus Christus.[223] Maar dan zo dat zij toch geheel en al vrijwillig komen, doordat ze door zijn genade gewillig gemaakt zijn.[224]

217. *Romeinen 8:30. Romeinen 11:7. Efeziërs 1:10,11.* ***218.*** *2 Thessalonicenzen 2:13,14. 2 Korintiërs 3:3,6.* ***219.*** *Romeinen 8:2. Efeziërs 2:1-5. 2 Timoteüs 1:9,10.* ***220.*** *Handelingen 26:18. 1 Korintiërs 2:10,12.* ***221.*** *Ezechiël 36:26.* ***222.*** *Ezechiël 11:19. Filippenzen 2:13.* ***223.*** *Efeziërs 1:19. Johannes 6:44,45.* ***224.*** *Hooglied 1:4. Psalm 110:3. Johannes 6:37. Romeinen 6:16-18.*

II. Deze krachtdadige roeping is een zaak van Gods vrije en speciale genade alleen, en komt beslist niet voort uit iets dat in de mens van tevoren gezien werd.[225] Die is daarin helemaal passief, totdat hij, tot leven gebracht en vernieuwd door de Heilige Geest,[226] daardoor in staat gesteld wordt om deze roeping te beantwoorden en de genade die hem erin geboden en meegedeeld wordt te omhelzen.[227]

225. *2 Timoteüs 1:9. Titus 3:4,5. Efeziërs 2:4,5,8,9. Romeinen 9:11.* ***226.*** *1 Korintiërs 2:14. Romeinen 8:7. Efeziërs 2:5.* ***227.*** *Johannes 6:37. Ezechiël 36:27. Johannes 5:25.*

III. Uitverkoren kinderen die in hun vroege jeugd sterven, worden wedergeboren en door Christus zalig gemaakt door middel van de Heilige Geest,[228] die werkt

wanneer, waar en hoe het Hem behaagt.[229] Zo gebeurt het ook met alle andere uitverkoren personen die niet in staat zijn om de roeping door de bediening van het Woord te vernemen.[230]

228. *Lucas 18:15,16. Johannes 3:3,5.* ***229.*** *Johannes 3:8.* ***230.*** *1 Johannes 5:12. Handelingen 4:12.*

IV. Anderen, die niet zijn uitverkoren, kunnen wel worden geroepen door de bediening van het Woord[231] en enkele algemene werkingen van de Geest ervaren,[232] maar ze komen toch nooit werkelijk tot Christus, en kunnen daarom niet behouden worden.[233] Veel minder nog kunnen mensen die de Christelijke godsdienst niet belijden op welke andere manier ook behouden worden, ook al zijn zij nog zo ijverig om hun leven naar het licht der natuur en de wet van de godsdienst die zij belijden in te richten.[234] Te beweren en vol te houden dat zij wel behouden kunnen worden is erg gevaarlijk en moet worden verafschuwd.[235]

231. *Mattheüs 22:14.* ***232.*** *Mattheüs 7:22. Mattheüs 13:20,21. Hebreeën 6:4,5.* ***233.*** *Johannes 6:64-66. Johannes 8:24.* ***234.*** *Handelingen 4:12. Johannes 14:6. Efeziërs 2:12. Johannes 4:22. Johannes 17:3.* ***235.*** *2 Johannes 1:9-11. 1 Korintiërs 16:22. Galaten 1:6-8.*

11. De rechtvaardiging

I. Degenen die God krachtdadig roept rechtvaardigt Hij ook uit vrije genade.[236] Hij doet dit niet door hun gerechtigheid in te gieten, maar door hun zonden te vergeven, en hen als personen als rechtvaardig te rekenen en te aanvaarden. En dit niet om iets dat in hen gewerkt zou zijn, of door hen gedaan, maar alleen om Christus' wil. Ook niet door het geloof zelf, de daad van het geloven, of een andere vorm van gehoorzaamheid aan het evangelie hun als hun gerechtigheid toe te rekenen, maar door de gehoorzaamheid en voldoening van Christus als de hunne te rekenen,[237] waar ze immers Hem en zijn gerechtigheid ontvangen en daarin door geloof rusten. Dat geloof hebben zij niet van zichzelf, maar het is een gave van God.[238]

236. *Romeinen 8:30. Romeinen 3:24.* ***237.*** *Romeinen 4:5-8. 2 Korintiërs 5:19-21. Romeinen 3:22,24,25,27,28.* ***238.*** *Handelingen 10:44 . Galaten 2:16. Filippenzen 3:9.*

II. Het geloof dat zo Christus en zijn gerechtigheid aanneemt en daarin rust, is het enige middel ter rechtvaardiging.[239] Toch staat het niet op zichzelf in de persoon die gerechtvaardigd is, maar het gaat altijd gepaard met alle andere heilzame genadegaven. Het is geen dood geloof, maar een geloof, door de liefde werkende.[240]

239. *Johannes 1:12. Romeinen 3:28. Romeinen 5:1.* ***240.*** *Jakobus 2:17,22,26. Galaten 5:6.*

III. Door zijn gehoorzaamheid en dood heeft Christus de schuld ten volle betaald voor allen die zo gerechtvaardigd worden. Hij heeft ten behoeve van hen de rechte, echte

en volledige genoegdoening aan de gerechtigheid van zijn Vader verschaft.[241] En toch, aangezien Hij hun door de Vader gegeven was, en zijn gehoorzaamheid en genoegdoening in de plaats van die van hen werd aanvaard,[242] en beide vrijwillig, niet om iets dat in hen zou zijn, is hun rechtvaardiging een zaak van vrije genade alleen,[243] zodat de strenge gerechtigheid van God en zijn rijke genade beide in de rechtvaardiging van zondaren zouden worden verheerlijkt.[244]

241. *Romeinen 5:8,9,10,19. 1 Timoteüs 2:5,6.* ***242.*** *Romeinen 8:32.* ***243.*** *2 Korintiërs 5:21. Mattheüs 3:17. Efeziërs 5:2.* ***244.*** *Romeinen 3:24. Efeziërs 1:7.* ***245.*** *Romeinen 3:26. Efeziërs 2:7.*

IV. Van alle eeuwigheid heeft God besloten al de uitverkorenen te rechtvaardigen.[246] En Christus is, in de volheid des tijds, voor hun zonden gestorven, en weer opgestaan voor hun rechtvaardiging.[247] Toch worden zij niet eerder gerechtvaardigd dan wanneer de Heilige Geest te zijner tijd Christus hun metterdaad toeëigent.[248]

246. *Galaten 3:8. 1 Petrus 1:2,19,20. Romeinen 8:30.* ***247.*** *Galaten 4:4. 1 Timoteüs 2:6. Romeinen 4:25.* ***248.*** *Kolossenzen 1:21,22. Galaten 2:16.*

V. God houdt niet op telkens weer de zonden van hen die gerechtvaardigd zijn te vergeven.[1] En hoewel zij nooit uit de staat van de rechtvaardiging kunnen vallen,[2] kunnen zij toch door hun zonden onder Gods vaderlijk ongenoegen komen te liggen. En het licht van zijn aangezicht valt niet eerder weer over hen dan dat zij zich verootmoedigen, hun zonden belijden, om vergeving vragen, en hun geloof en berouw vernieuwen.[3]

249. *Lucas 22:32. Johannes 10:28. Hebreeën 10:14.* ***250.*** *Psalm 89:31-33. Psalm 51:7-12.*

VI. De rechtvaardiging van gelovigen onder het Oude Testament was in al deze opzichten een en dezelfde als de rechtvaardiging van gelovigen onder het Nieuwe Testament.[251]

251. *Galaten 3:9,13,14. Romeinen 4:22-24. Hebreeën 13:8.*

12. De aanneming tot kinderen

I. God verwaardigt Zich, in en om zijn enige Zoon Jezus Christus, om allen die gerechtvaardigd worden deelgenoten te maken in de genade van de aanneming tot kinderen.[1] Daarom worden zij opgenomen onder het getal van de kinderen van God en genieten zij de vrijheden en voorrechten daarvan.[2] Zijn naam wordt over hen uitgeroepen,[3] en zij ontvangen de Geest van het zoonschap.[4] Zij hebben toegang met vertrouwen tot de troon der genade.[5] Zij zijn gerechtigd om te roepen: Abba, Vader.[6] God ontfermt Zich over hen,[7] beschermt hen,[8] verzorgt hen,[9] en kastijdt hen als een Vader.[10] Toch worden ze nooit verstoten,[11] maar ze worden verzegeld tegen de dag der verlossing,[12] en beërven de beloften,[13] als erfgenamen van een eeuwigdurend heil.[14]

252. *Efeziërs 1:5. Galaten 4:4,5.* ***253.*** *Romeinen 8:17. Johannes 1:12 .* ***254.*** *Jeremia 14:9. Openbaring 3:12.* ***255.*** *Romeinen 8:15.* ***256.*** *Efeziërs 3:12. Romeinen 5:2.* ***257.*** *Galaten 4:6.* ***258.*** *Psalm 103:13.* ***259.*** *Mattheüs 6:30-32. 1 Petrus 5:7.* ***260.*** *Hebreeën 12:6.* ***261.*** *Klaagliederen 3:31.* ***262.*** *Efeziërs 4:30.* ***263.*** *Hebreeën 6:12.* ***264.*** *1 Petrus 1:3,4. Hebreeën 1:14.*

13. De heiliging

I. Zij die krachtdadig geroepen en wedergeboren zijn, en een nieuw hart en een nieuwe geest in zich geschapen kregen, worden verder waarachtig en persoonlijk geheiligd om de verdienste van de dood en opstanding van Christus,[265] door zijn Woord en Geest die in hen woont.[266] De heerschappij van het gehele lichaam der zonde wordt vernietigd,[267] en de verscheidene lusten daarvan worden meer en meer verzwakt en gedood,[268] en zijzelf worden almeer levend gemaakt en in alle heilzame genadegaven versterkt[269] om ware heiligheid in praktijk te brengen, zonder welke niemand de Here zien zal.[270]

265. *1 Korintiërs 6:11. Romeinen 6:5,6.* ***266.*** *Johannes 17:17. Efeziërs 5:26. 2 Thessalonicenzen 2:13.* ***267.*** *Romeinen 6:6,14.* ***268.*** *Galaten 5:24. Romeinen 8:13.* ***269.*** *Kolossenzen 1:11. Efeziërs 3:16-19 .* ***270.*** *2 Korintiërs 7:1. Hebreeën 12:14.*

II. Deze heiliging breidt zich uit over de hele mens.[271] En toch is ze in dit leven onvolmaakt. Er blijven nog bepaalde resten van verdorvenheid in elk deel.[272] Daaruit komt een voortdurende en onverzoenlijke strijd voort: het begeren van het vlees gaat in tegen de Geest en dat van de Geest tegen het vlees.[273]

271. *1 Thessalonicenzen 5:23.* ***272.*** *1 Johannes 1:10. Romeinen 7:18,23 .* ***273.*** *Galaten 5:17. 1 Petrus 2:11.*

III. Hoewel in deze strijd de overblijvende verdorvenheid voor een tijd sterk de overhand kan hebben,[274] toch overwint het wedergeboren deel, dank zij de voortdurende voorziening van kracht door de heiligende Geest van Christus.[275] En zo nemen de heiligen toe in genade,[276] en volmaken zij hun heiligheid in de vreze Gods.[277]

274. *Romeinen 7:23.* ***275.*** *Romeinen 6:14. 1 Johannes 5:4.* ***276.*** *2 Petrus 3:18. 2 Korintiërs 3:18.* ***277.*** *2 Korintiërs 7:1.*

14. Het zaligmakend geloof

I. De genadegave van het geloof, waardoor de uitverkorenen in staat gesteld worden om te geloven tot behoud van hun ziel,[278] is het werk van de Geest van Christus in hun hart,[279] en wordt gewoonlijk gewerkt door de bediening van het Woord.[280] Daardoor, en ook door de bediening van de sacramenten, en door gebed, wordt het

ook vermeerderd en versterkt.[281]

278. *Hebreeën 10:39.* ***279.*** *2 Korintiërs 4:13. Efeziërs 1:17-19. Efeziërs 2:8.* ***280.*** *Romeinen 10:14,17.* ***281.*** *1 Petrus 2:2. Handelingen 20:32.*

II. Door dit geloof houdt een Christen voor waarachtig alles wat in het Woord is geopenbaard, vanwege het gezag van God Zelf dat daarin spreekt.[282] Hij handelt op verschillende manieren in antwoord op wat elk afzonderlijk gedeelte bevat: ijverig brengt hij gehoorzaamheid op aan de geboden, hij beeft voor de dreigementen, en omhelst Gods beloften voor dit en het toekomende leven.[283] Maar de voornaamste werken van het zaligmakende geloof zijn: het aanvaarden en ontvangen van Christus, en het rusten op Hem alleen voor de rechtvaardiging, heiliging en het eeuwige leven, uit kracht van het verbond der genade.[284]

282. *Johannes 4:42. 1 Thessalonicenzen 2:13.* ***283.*** *Romeinen 16:26.* ***284.*** *Jesaja 66:2.* ***285.*** *Hebreeën 11:13. 1 Timoteüs 4:8.* ***286.*** *Johannes 1:12. Handelingen 16:31. Galaten 2:20. Handelingen 15:11.*

III. Dit geloof verschilt in graden: het is zwak of sterk.[287] Het kan vaak en op verschillende manieren aangevallen en verzwakt worden. Toch behaalt het de overwinning.[288] Het groeit in velen op tot een volle verzekerdheid door Christus,[289] Die zowel de Auteur en de Voleinder van ons geloof is.[290]

287. *Hebreeën 5:13,14. Romeinen 4:19,20. Mattheüs 6:30. Mattheüs 8:10.* ***288.*** *Lucas 22:31,32. Efeziërs 6:16. 1 Johannes 5:4,5.* ***289.*** *Hebreeën 6:11,12. Hebreeën 10:22. Kolossenzen 2:2.* ***290.*** *Hebreeën 12:2.*

15. Het berouw ten leven

I. Berouw ten leven is een genade door het evangelie gegeven.[291] De leer daarvan moet door elke dienaar van het evangelie worden gepredikt evengoed als die van het geloof in Christus.[292]

291. *Handelingen 11:18. Zacharia 12:10.* ***292.*** *Lucas 24:47. Markus 1:15. Handelingen 20:21.*

II. Bij zulk een berouw betreurt de zondaar — niet alleen om het uitzicht op wat hij te duchten heeft, maar ook omdat hij zich bewust is van het vuile en verfoeilijke karakter van zijn zonden, die immers tegen de heilige natuur van God en zijn rechtvaardige wet ingaan, en onder invloed van zijn barmhartigheid in Christus over wie boetvaardig zijn — zijn zonden en haat hij ze zo dat hij zich van al die zonden tot God bekeert,[293] met het voornemen en de inspanning om met Hem op al de paden van zijn geboden te wandelen.[294]

293. *Ezechiël 18:30,31. Ezechiël 36:31. Jesaja 30:22. Psalm 51:4. Jeremia 31:18,19.* ***294.*** *Psalm 119:6,59,106. Lucas 1:6. 2 Koningen 23:25.*

III. Hoewel boetvaardigheid niet iets mag zijn waarop we vertrouwen als was het een soort genoegdoening voor onze zonden of een oorzaak voor de vergeving daarvan [295] — die een daad is van Gods vrije genade in Christus[296] — toch is ze zozeer noodzakelijk voor alle zondaren, dat niemand zonder haar vergeving mag verwachten.[297]

295. *Ezechiël 36:31. Ezechiël 16:61-63.* ***296.*** *Hosea 14:2,4. Romeinen 3:24. Efeziërs 1:7.* ***297.*** *Lucas 13:3,5. Handelingen 17:30,31.*

IV. Zoals er geen enkele zonde is, hoe klein ook, die niet de verdoemenis verdient,[298] zo is er ook geen zonde zo groot dat ze verdoemenis zou brengen voor wie werkelijk berouw heeft.[299]

298. *Romeinen 6:23. Mattheüs 12:36. Romeinen 5:12.* ***299.*** *Jesaja 55:7. Romeinen 8:1. Jesaja 1:16,18.*

V. Men behoort zich niet tevreden te stellen met een boetvaardigheid in het algemeen, maar het is ieders plicht zich in het bijzonder[300] in te spannen om boetvaardigheid te tonen over zijn persoonlijke zonden.

300. *Psalm 51:13. Lucas 19:8. 1 Timoteüs 1:13,15.*

VI. Zoals ieder mens verplicht is persoonlijk belijdenis van zijn zonden tegenover God te doen en te bidden om vergeving ervan[301] — waarover hij, als hij ze vervolgens ook laat, genade zal vinden[302] — zo dient wie zijn broeder of de kerk van Christus aanstoot gegeven heeft bereid te zijn om, door een persoonlijke of openbare belijdenis en verklaring van leedwezen over zijn zonde, zijn boetvaardigheid te tonen aan hen die gekrenkt zijn.[303] En die laatsten moeten zich daarop met hem verzoenen en hem in liefde ontvangen.[304]

301. *Psalm 32:5,6. Psalm 51:4,5,7,9,14.* ***302.*** *Spreuken 28:13. 1 Johannes 1:9.* ***303.*** *Jakobus 5:16. Lucas 17:3,4. Jozua 7:19. Psalm 51:1-19.* ***304.*** *2 Korintiërs 2:8.*

16. De goede werken

I. Goede werken zijn alleen zulke als God in zijn heilig Woord bevolen heeft,[305] en niet zulke die, zonder dat ze dit waarmerk dragen, door de mensen zijn verzonnen, uit blinde ijver of onder het een of andere voorwendsel van een goede bedoeling.[306]

305. *Micha 6:8. Hebreeën 13:21. Romeinen 12:2.* ***306.*** *Mattheüs 15:9 . Jesaja 29:13. 1 Petrus 1:18. Romeinen 10:2.*

II. Deze goede werken, gedaan in gehoorzaamheid aan Gods geboden, zijn de vruchten en bewijzen van een waar en levend geloof.[307] Daardoor betuigen gelovigen hun dankbaarheid,[308] versterken zij hun zekerheid,[309] bouwen zij hun broeders op,[310] strekken zij de belijdenis van het evangelie tot sieraad,[311] snoeren zij de mond van de tegenstanders,[312] en verheerlijken zij God,[313] wiens maaksel zij zijn in Christus Jezus, geschapen om goede werken te doen.[314] Zodat zij als vrucht hun heiliging hebben en als einde het eeuwige leven.[315]

307. *Jakobus 2:18,22.* ***308.*** *Psalm 116:12,13. 1 Petrus 2:9.* ***309.*** *1 Johannes 2:3,5. 2 Petrus 1:5-10.* ***310.*** *2 Korintiërs 9:2. Mattheüs 5:16.* ***311.*** *Titus 2:5. Titus 2:9-12. 1 Timoteüs 6:1.* ***312.*** *1 Petrus 2:15.* ***313.*** *1 Petrus 2:12. Filippenzen 1:11. Johannes 15:8.* ***314.*** *Efeziërs 2:10.* ***315.*** *Romeinen 6:22.*

III. Hun vermogen om goede werken te doen ligt beslist niet in henzelf, maar is geheel en al uit de Heilige Geest.[316] En opdat zij daartoe in staat gesteld zullen worden, is, naast de genadegaven die zij al ontvangen hebben, een krachtige invloed door dezelfde Heilige Geest vereist om in hen te werken zowel het willen als het werken, om zijn welbehagen.[317] Maar dit betekent niet dat zij op grond hiervan nalatig mogen worden, alsof zij niet gehouden waren tot het vervullen van de een of andere plicht dan alleen op grond van een bijzondere aandrijving van de Geest. Maar zij dienen ijverig te zijn om de genade van God die in hen is aan te wakkeren.[318]

316. *Johannes 15:4,5. Ezechiël 36:26,27.* ***317.*** *Filippenzen 2:13. 2 Korintiërs 3:5. Filippenzen 4:13.* ***318.*** *Filippenzen 2:12. Hebreeën 6:11,12. 2 Petrus 1:3,5,10,11.*

IV. Zij die in hun gehoorzaamheid de grootste hoogte die in dit leven mogelijk is bereiken, zijn nog zover af van het vermogen om meer te doen dan God vereist dat zij in veel van wat ze verplicht zijn te doen tekortschieten.[320]

320. *Lucas 17:10. Nehemia 13:22. Job 9:2,3. Galaten 5:17.*

V. Zelfs met onze beste werken kunnen wij uit Gods hand geen vergeving van zonde of het eeuwige leven verdienen, gezien de grote onevenredigheid tussen die goede werken en de komende heerlijkheid, en gezien de oneindige afstand tussen ons en God, die we met onze goede werken geen enkele dienst kunnen bewijzen en aan wie we geen voldoening kunnen schenken van de schuld van onze eerder begane zonden.[321] Maar wanneer we alles gedaan hebben wat we kunnen, hebben we alleen onze plicht gedaan en zijn we onnutte slaven.[322] Want, wanneer ze goed zijn komen ze voort uit zijn Geest.[323] En wanneer ze door ons gedaan worden zijn ze besmet en vermengd met zoveel zwakheid en onvolkomenheid dat zij de strengheid van Gods oordeel niet kunnen verdragen.[324]

321. *Romeinen 4:2,4,6. Efeziërs 2:8,9.* ***322.*** *Lucas 17:10.* ***323.*** *Galaten 5:22,23.* ***324.*** *Jesaja 64:6. Romeinen 7:15,18. Galaten 5:17.*

VI. En toch, ondanks dit alles, aangezien de gelovigen als personen dank zij Christus worden aangenomen, worden ook hun goede werken in Hem aanvaard.[325] Dit dan niet alsof zij in dit leven helemaal feilloos en onberispelijk in Gods ogen zouden zijn. Maar zo dat Hij, hen in zijn Zoon aanziende, hen gaarne aanvaardt en beloont wat oprecht gedaan wordt, hoewel het gepaard gaat met veel zwakheden en onvolkomenheden.[326]

325. *Efeziërs 1:6. 1 Petrus 2:5. Exodus 28:38. Hebreeën 11:4.* ***326.*** *Job 9:20. Psalm 143:2.* ***327.*** *Hebreeën 13:20,21. 2 Korintiërs 8:12.*

VII. Wat betreft werken die door onwedergeboren mensen worden gedaan, hoewel die, wat hun inhoud betreft, dingen kunnen zijn die God gebiedt, en nuttig zowel voor henzelf als voor anderen, die zijn toch, aangezien ze niet voortkomen uit een hart

dat gereinigd is door geloof,[328] en niet op de juiste manier gedaan worden, namelijk in overeenstemming met het Woord, noch met het juiste doel, de verheerlijking van God,[329] daarom zondig en ze kunnen God niet behagen of een mens geschikt maken om genade van God te ontvangen.[330] Alhoewel, ze te verzuimen is een nog zwaardere zonde en God onaangenaam.[331]

328. *2 Koningen 10:30,31. 1 Koningen 21:27-29.* ***329.*** *Genesis 4:5. Hebreeën 11:4,6.* ***330.*** *1 Korintiërs 13:3. Jesaja 1:12.* ***331.*** *Mattheüs 6:2,5,16.* ***332.*** *Haggaï 2:14. Titus 1:15. Hosea 1:4. Amos 5:21,22.* ***333.*** *Psalm 14:4. Psalm 36:3. Job 21:14,15. Mattheüs 23:23. Mattheüs 25:41-43.*

17. De volharding der heiligen

I. Degenen die God heeft aangenomen in zijn Geliefde, krachtdadig geroepen en geheiligd door zijn Geest, kunnen noch helemaal noch voorgoed uit de staat van genade vallen, maar zij zullen daarin zeker tot het einde toe volharden en eeuwig zalig worden.[334]

334. *Filippenzen 1:6. 2 Petrus 1:10. Johannes 10:28,29. 1 Johannes 3:9. 1 Petrus 1:5,9.*

II. Deze volharding der heiligen hangt niet af van hun eigen vrije wil, maar van de onveranderlijkheid van het besluit van verkiezing, die voortvloeit uit de genadige en onveranderlijke liefde van God de Vader.[335] Ze hangt af van de kracht van de verdienste en de voorbede van Jezus Christus,[336] van de Geest en van het zaad Gods die duurzaam in hen blijven,[337] en van de natuur van het verbond der genade.[338] Uit dit alles komt ook de zekerheid en onfeilbaarheid ervan voort.[339]

335. *1 Timoteüs 2:18,19. Jeremia 31:3.* ***336.*** *Hebreeën 10:10,14. Hebreeën 13:20,21. Hebreeën 9:12-15. Romeinen 8:33-39. Hebreeën 7:25.* ***337.*** *Johannes 14:16,17. 1 Johannes 2:27. 1 Johannes 3:9.* ***338.*** *Jeremia 32:40.* ***339.*** *Johannes 10:28. 2 Thessalonicenzen 3:3.*

III. Toch kunnen zij, door de verzoekingen van Satan en van de wereld, de heerschappij van de verdorvenheid die in hen blijft, en het verwaarlozen van de middelen die gegeven zijn voor hun behoud, in ernstige zonden vallen, en voor een tijd daarin blijven, waardoor zij het mishagen van God over zich halen[340] en zijn Heilige Geest bedroeven,[341] en voor een goed deel verstoken raken van hun genadegaven en vertroostingen, hun hart verharden,[342] hun geweten kwetsen, anderen pijn doen en aanstoot geven, en tijdelijke oordelen over zichzelf halen.[343]

340. *Mattheüs 26:70,72,74.* ***341.*** *Psalm 51:14.* ***342.*** *Jesaja 64:5,7,9. 2 Samuël 11:27.* ***343.*** *Efeziërs 4:30.* ***344.*** *Psalm 51:8,10,12. Openbaring 2:4. Hooglied 5:2,4,6.* ***345.*** *Jesaja 63:17. Markus 6:52. Markus 16:14.* ***346.*** *Psalm 32:3,4. Psalm 51:8.* ***347.*** *2 Samuël 12:14.* ***348.*** *Psalm 89:31,32. 1 Korintiërs 11:32.*

18. De zekerheid van genade en zaligheid

I. Hypocrieten en andere onwedergeboren mensen kunnen zichzelf vergeefs bedriegen met valse hoop en vleselijke inbeeldingen dat zij bij God in de gunst staan en in de staat van behoud verkeren. Maar die hoop van hen zal vergaan.[349] Daartegenover mogen wie waarachtig in de Here Jezus geloven en Hem oprecht liefhebben en hun best doen om met een goed geweten voor Hem te wandelen zich in dit leven stellig ervan verzekerd weten dat zij in de staat van genade leven.[350] Zij mogen roemen in de hoop op de heerlijkheid van God, welke hoop hen nooit beschaamd zal maken.[351]

349. *Job 8:13,14. Micha 3:11. Deuteronomium 29:19. Johannes 8:41.* ***350.*** *Mattheüs 7:22,23.* ***351.*** *1 Johannes 2:3. 1 Johannes 3:14,18,19,21,24. 1 Johannes 5:13.* ***352.*** *Romeinen 5:2,5.*

II. Deze zekerheid is geen zuiver veronderstelde en waarschijnlijke zelfverzekering, gegrond op een feilbare hoop,[353] maar een onfeilbare geloofszekerheid die gefundeerd is op de Goddelijke waarheid van de heilsbeloften, het inwendige bewijs van die genadegaven waarover deze beloften zijn gegeven,[354] het getuigenis van de Geest der aanneming die met onze geest getuigt dat wij kinderen Gods zijn,[355] welke Geest het onderpand is van onze erfenis waardoor wij verzegeld zijn tegen de dag der verlossing.[356]

353. *Hebreeën 6:11,19.* ***354.*** *Hebreeën 6:17,18.* ***355.*** *2 Petrus 1:4,5,10,11. 1 Johannes 2:3. 1 Johannes 3:14. 2 Korintiërs 1:12.* ***356.*** *Romeinen 8:15,16.* ***357.*** *Efeziërs 1:13,14. Efeziërs 4:30. 2 Korintiërs 1:21.*

III. Deze onfeilbare zekerheid behoort niet zozeer tot het wezen van het geloof dat een ware gelovige niet soms lang moet wachten en op veel moeilijkheden stuit eer hij daaraan deel krijgt.[358] En toch, door de Geest in staat gesteld om de dingen die hem genadig door God gegeven worden te leren kennen, kan hij, zonder dat hij bijzondere openbaring ontvangt, als hij op de juiste wijze gebruik maakt van de gewone middelen, daartoe komen.[359] En daarom is het ieders plicht om zich te beijveren zijn roeping en verkiezing te bevestigen,[360] zodat daardoor zijn hart al voller wordt van vrede en vreugde in de Heilige Geest, liefde en dankbaarheid tot God, en een krachtig en vrolijk waarnemen van de plichten van gehoorzaamheid,[361] die karakteristieke vruchten van deze zekerheid zijn. Zover is ze er vandaan om de mensen geneigd te maken te verslappen.[362]

358. *1 Johannes 5:13. Jesaja 50:10. Markus 9:24. Psalm 88. Psalm 77:1-12.* ***359.*** *1 Korintiërs 2:12. 1 Johannes 4:13. Hebreeën 6:11,12. Efeziërs 3:17-19.* ***360.*** *2 Petrus 1:10.* ***361.*** *Romeinen 5:1,2,5. Romeinen 14:17. Romeinen 15:13. Efeziërs 1:3,4. Psalm 4:6,7. Psalm 119:32.* ***362.*** *1 Johannes 2:1,2. Romeinen 6:1,2. Titus 2:11,12,14. 2 Korintiërs 7:1. Romeinen 8:1,12. 1 Johannes 3:2,3. Psalm 130:4. 1 Johannes 1:6,7.*

IV. Het kan ware gelovigen overkomen dat de zekerheid van hun zaligheid op verschillende manieren wankelt, afneemt en onderbroken wordt. Bijvoorbeeld door nalatig te zijn haar te bewaren, door in een bijzondere zonde te vallen die het geweten kwetst en de Geest bedroeft; door een plotseling opkomende of een zware

verzoeking, of doordat God het licht van zijn aangezicht terugneemt, en toelaat dat degenen die Hem vrezen in duisternis wandelen en geen licht hebben.[363] Toch zijn ze nooit helemaal verstoken van het zaad van God en het leven des geloofs, die liefde van Christus en de broeders, die oprechtheid van hart en dat plichtsgevoel, waaruit, door de werking van de Geest, deze zekerheid te zijner tijd weer levendgemaakt kan worden,[364] en waardoor zij intussen bewaard worden voor totale wanhoop.[365]

363. *Hooglied 5:2,3,6. Psalm 51:8,12,14. Efeziërs 4:30,31. Psalm 77:1-10. Mattheüs 26:69-72.* ***364.*** *1 Johannes 3:9. Lucas 22:32. Job 13:15. Psalm 73:15. Psalm 51:8,12.* ***365.*** *Micha 7:7-9. Jeremia 32:40. Jesaja 54:7-10. Psalm 22:1. Psalm 88.*

19. De wet van God

I. God gaf aan Adam een wet, als een verbond van werken, waarmee Hij hem en al zijn nageslacht verplicht heeft tot een persoonlijke, allesomvattende, grondige en gedurige gehoorzaamheid; het leven beloofde bij vervulling ervan, en met de dood dreigde bij de verbreking ervan. Hij bekleedde hem met de kracht en het vermogen om haar te houden.[366]

366. *Genesis 1:26. Genesis 2:17. Romeinen 2:14,15. Romeinen 10:5. Romeinen 5:12,19. Galaten 3:10,12. Prediker 7:29. Job 28:28.*

II. Na de val bleef deze wet de volmaakte regel voor gerechtigheid. Ze werd als zodanig door God op de berg Sinaï gegeven in tien geboden, geschreven op twee tafelen.[367] De eerste vier geboden beschrijven onze plicht ten opzichte van God, de andere zes onze plicht ten opzichte van de mens.[368]

367. *Jakobus 1:25. Jakobus 2:8,10,11,12. Romeinen 13:8,9. Deuteronomium 5:32. Deuteronomium 10:4. Exodus 34:1.* ***368.*** *Mattheüs 22:37-40.*

III. Het behaagde God om, behalve deze wet, die gewoonlijk de zedelijke wet genoemd wordt, aan het volk Israël als een minderjarige kerk, ceremoniële wetten te geven, die verscheidene zinnebeeldige bepalingen bevatten; die deels ten aanzien van de eredienst, Christus, zijn genadegaven, werken, zijn lijden en weldaden voorafschaduwden;[369] deels ook uitvoerige en uiteenlopende voorschriften van zedelijke plichten gaven.[370] Maar al deze ceremoniële wetten zijn nu onder het Nieuwe Testament ingetrokken.[371]

369. *Hebreeën 9:1-28. Galaten 4:1-3. Kolossenzen 2:17.* ***370.*** *1 Korintiërs 5:7. 2 Korintiërs 6:17. Judas 1:23.* ***371.*** *Kolossenzen 2:14,16,17. Daniël 9:27. Efeziërs 2:15,16.*

IV. Hij gaf hun ook, als een staatkundig lichaam, allerlei rechtswetten, die samen met de staat van dat volk wegvielen, en nu niemand meer verplichten anders dan hun algemene billijkheid kan eisen.[372]

372. *Exodus 21:1-36. Exodus 22:1-29. Genesis 49:10. 1 Petrus 2:13,14 . Mattheüs 5:17,38,39. 1 Korintiërs 9:8-10.*

V. De zedelijke wet bindt voor altijd iedereen tot gehoorzaamheid eraan, zowel de gerechtvaardigden als anderen.[373] En dit niet alleen met betrekking tot haar inhoud, maar ook met het oog op het gezag van God, de Schepper, die ze heeft uitgevaardigd.[374] En ook heeft Christus deze verplichting in het evangelie in het geheel niet opgeheven, Hij heeft ze eerder versterkt.[375]

373. *Romeinen 13:8-10. Efeziërs 6:2. 1 Johannes 2:3,4,7,8.* ***374.*** *Jakobus 2:10,11.* ***375.*** *Mattheüs 5:17-19. Jakobus 2:8. Romeinen 3:31.*

VI. Hoewel de ware gelovigen niet onder de wet als een verbond van werken leven om daardoor gerechtvaardigd of verdoemd te worden, toch is ze voor hen van veel nut, zoals ook voor anderen. Daarin namelijk dat ze, als een leefregel, hen over de wil van God en hun plicht inlicht en hen leidt en verplicht om ernaar te wandelen.[376] Ze legt ook de zondige bezoedeling van hun natuur, hart en leven bloot.[377] Zodat zij, wanneer zij zichzelf aan de hand ervan beproeven, tot een diepere overtuiging van, vernedering om en haat tegen de zonde kunnen komen,[378] die samengaan met een helderder inzicht dat zij Christus en zijn volkomen gehoorzaamheid nodig hebben.[379] Ze is evenzo nuttig voor de wedergeborenen om hun verdorvenheid in bedwang te houden doordat zij zonde verbiedt.[380] En haar dreigementen dienen ertoe om te laten zien wat zelfs hun zonden verdienen, en welke smart zij daarom in dit leven kunnen verwachten, hoewel zij verlost zijn van de vloek waarmee de wet dreigt.[381] De beloften ervan laten eveneens Gods welgevallen over hun gehoorzaamheid zien, en welke zegeningen zij kunnen verwachten wanneer zij die opbrengen,[382] hoewel die hun niet verschuldigd zijn op grond van de wet als een verbond van werken.[383] Zoals trouwens 's mensen doen van het goede en het zich weerhouden van het kwade, omdat de wet tot het een aanspoort en van het ander afschrikt, evenmin een bewijs is dat hij onder de wet zou zijn, en niet onder de genade.[384]

376. *Romeinen 6:14. Galaten 2:16. Galaten 3:13. Galaten 4:4,5. Handelingen 13:39. Romeinen 8:1.* ***377.*** *Romeinen 7:12,22,25. Psalm 119:4-6. 1 Korintiërs 7:19. Galaten 5:14,16. Galaten 5:18-23.* ***378.*** *Romeinen 7:7. Romeinen 3:20.* ***379.*** *Jakobus 1:23-25. Romeinen 7:9,14,24. Romeinen 8:3,4.* ***380.*** *Galaten 3:24. Romeinen 7:24,35. Romeinen 8:3,4.* ***381.*** *Jakobus 2:11. Psalm 119:101,104,128.* ***382.*** *Ezra 9:13,14. Psalm 89:30-34.* ***383.*** *Leviticus 26:1-14. 2 Korintiërs 6:16. Efeziërs 6:2,3. Psalm 37. Mattheüs 5:5. Psalm 19:11.* ***384.*** *Galaten 2:16. Lucas 17:10.* ***385.*** *Romeinen 6:12,14. 1 Petrus 3:8. Psalm 34:12-16. Hebreeën 12:28,29.*

VII. De zojuist vermelde manieren waarop de wet gebruikt moet worden zijn niet in strijd met de genade van het evangelie, maar zijn in schone harmonie ermee.[386] Want de Geest van Christus bedwingt de wil van de mens en stelt hem ertoe in staat om gewillig en met vreugde te doen wat de wil van God, in de wet geopenbaard, eist dat gedaan moet worden.[387]

386. *Galaten 3:21.* ***387.*** *Ezechiël 36:27. Jeremia 31:33. Hebreeën 8.*

20. De Christelijke vrijheid en vrijheid van geweten

I. De vrijheid die Christus voor de gelovigen onder het evangelie heeft verworven, bestaat uit hun vrij-zijn van de zondeschuld, de verdoemende toorn van God, de vloek van de zedelijke wet[388] en uit hun verlossing van de tegenwoordige boze wereld, de slavernij van Satan, en de heerschappij van de zonde,[389] van het kwaad van bezoekingen, de prikkel des doods, de overwinning van het graf, en eeuwige verdoemenis.[390] En ook uit hun vrije toegang tot God[391] en de gehoorzaamheid die zij aan Hem opbrengen, en dat niet uit slaafse vrees maar uit kinderlijke liefde en een gewillig gemoed.[392] Dit alles hadden ook de gelovigen onder de wet gemeen, [393] maar onder het Nieuwe Testament is de vrijheid van de Christenen uitgebreid: zij zijn ook vrij van het juk van de ceremoniële wet waaraan de joodse kerk onderworpen was;[394] ze hebben meer vrijmoedigheid in het naderen tot de troon der genade;[395] en een vollere gemeenschap met de genadige Geest van God dan waaraan de gelovigen onder de wet gewoonlijk deel hadden.[396]

> ***388.*** *Titus 2:14. 1 Thessalonicenzen 1:10. Galaten 3:13.* ***389.*** *Galaten 1:4. Kolossenzen 1:13. Handelingen 26:18. Romeinen 6:14.* ***390.*** *Romeinen 8:28. Psalm 119:71. 1 Korintiërs 15:54-57. Romeinen 8:1.* ***391.*** *Romeinen 5:1,2.* ***392.*** *Romeinen 8:14,15. 1 Johannes 4:18.* ***393.*** *Galaten 3:9,14.* ***394.*** *Galaten 4:1,2,3,6,7. Galaten 5:1. Handelingen 15:10,11.* ***395.*** *Hebreeën 4:14,16. Hebreeën 10:19-22.* ***396.*** *Johannes 7:38,39. 2 Korintiërs 3:13,17,18.*

II. God alleen is Heer van het geweten,[397] en heeft het vrijgehouden van de menselijke leringen en geboden die in zaken van geloof en eredienst[398] in enig opzicht tegen zijn Woord ingaan of eraan toegevoegd zijn. Zodat zulke leringen te geloven of zulke geboden naar geweten te gehoorzamen verraad betekent aan de ware gewetensvrijheid.[399] En het eisen van onvoorwaardelijk geloof en van een absolute en blinde gehoorzaamheid betekent de gewetensvrijheid te vernietigen en de rede eveneens.[400]

> ***397.*** *Jakobus 4:12. Romeinen 14:4.* ***398.*** *Handelingen 4:19. Handelingen 5:29. 1 Korintiërs 7:23. Mattheüs 23:8-10. 2 Korintiërs 1:24. Mattheüs 15:9.* ***399.*** *Kolossenzen 2:20,22,23. Galaten 1:10. Galaten 2:4,5. Galaten 5:1.* ***400.*** *Romeinen 10:17. Romeinen 14:23. Jesaja 8:20. Handelingen 17:11. Johannes 4:22. Hosea 5:11. Openbaring 13:12,16,17. Jeremia 8:9.*

III. Degenen die, onder de dekmantel van de christelijke vrijheid, een bepaalde zonde bedrijven, of zich aan de een of andere lust overgeven, vernietigen daarmee de zin en het doel die de christelijke vrijheid heeft. Zin en doel daarvan zijn immers dat wij, zonder vrees, uit de hand der vijanden verlost, de Here zouden dienen in heiligheid en gerechtigheid voor zijn aangezicht, al onze dagen.[401]

> ***401.*** *Galaten 5:13. 1 Petrus 2:16. 2 Petrus 2:19. Johannes 8:34. Lucas 1:74,75.*

IV. En omdat de machten die God verordineerd heeft, en de vrijheid die Christus verworven heeft, niet door God bedoeld zijn om te vernietigen maar om over en weer elkaar te steunen en te bewaren, weerstaan degenen die onder de dekmantel

van de christelijke vrijheid de een of andere wettige macht of de wettige uitoefening ervan tegenstaan, hetzij het een burgerlijke of een kerkelijke macht betreft, de ordinantie van God.[402] En zij die zulke meningen openbaarmaken of dergelijke praktijken verdedigen, zoals die tegen het licht der natuur ingaan of tegen de bekende beginselen van het Christendom betreffende het geloof, de eredienst of de levenswandel of tegen de kracht der Godzaligheid, dan wel wanneer het betreft zulke verkeerde meningen of praktijken die krachtens hun aard of door de manier waarop ze openbaargemaakt of verdedigd worden de uiterlijke vrede en orde die Christus in zijn kerk heeft gevestigd, dreigen te verstoren, zullen wettig ter verantwoording geroepen worden en aan de kerkelijke censuur[403] en aan de macht van de burgerlijke overheid worden onderworpen.[404]

402. *Mattheüs 12:25. 1 Petrus 2:13,14,16. Romeinen 13:1-8. Hebreeën 13:17.* ***403.*** *Romeinen 1:32. 1 Korintiërs 5:1,5,11,13. 2 Johannes 1:10,11.* ***404.*** *Deuteronomium 13:6-12. Romeinen 13:3,4. 2 Johannes 1:10,11.*

21. De eredienst en de sabbat

I. Het licht der natuur laat zien dat er een God is die heerschappij en soevereiniteit over allen heeft. Hij is goed en doet goed aan allen. En daarom moet men Hem vrezen, liefhebben, prijzen, aanroepen, vertrouwen en dienen met geheel het hart, met geheel de ziel en met geheel de kracht.[405] Maar de wijze van verering van de ware God die voor Hem aanvaardbaar is werd door Hemzelf ingesteld, en is zo aan zijn geopenbaarde wil gebonden dat Hij niet mag worden vereerd naar de denkbeelden en vindingen van mensen of de ingevingen van Satan, door middel van de een of andere zichtbare voorstelling of een andere manier die niet in de heilige Schrift is voorgeschreven.[406]

405. *Romeinen 1:20. Handelingen 17:24. Psalm 119:68. Jeremia 10:7 . Psalm 62:8. Romeinen 10:12. Psalm 6:8. Jozua 24:14. Markus 12:33.* ***406.*** *Deuteronomium 12:32. Mattheüs 15:9. Handelingen 17:25 . Mattheüs 4:9,10.*

II. Religieuze verering moet worden gegeven aan God, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, en aan Hem alleen.[407] Niet aan engelen, heiligen of aan welk ander schepsel ook.[408] En sinds de zondeval niet zonder een Middelaar, noch door bemiddeling van een ander dan van Christus alleen.[409]

407. *Mattheüs 4:10. Johannes 5:23. 2 Korintiërs 13:14.* ***408.*** *Kolossenzen 2:18. Openbaring 19:10.* ***409.*** *Johannes 14:6. 1 Timoteüs 2:5. Efeziërs 2:18.*

III. Het gebed, met dankzegging, als één speciaal onderdeel van de eredienst,[410] wordt door God van alle mensen vereist.[411] En opdat het Hem welgevallig mag zijn, moet het worden gedaan in de naam van de Zoon[412] met de bijstand van zijn Geest,[413] naar zijn wil,[414] met verstand, eerbied, nederigheid, innigheid, geloof, liefde en

volharding,[415] en wanneer het hardop uitgesproken wordt in een bekende taal.[416]

410. *Filippenzen 4:6.* ***411.*** *Psalm 65:2.* ***412.*** *Johannes 14:13,14. 1 Petrus 2:5.* ***413.*** *Romeinen 8:26.* ***414.*** *1 Johannes 4:14.* ***415.*** *Psalm 47:7. Prediker 5:1,2. Hebreeën 12:28. Genesis 18:27. Jakobus 5:16.* ***416.*** *1 Korintiërs 14:14.*

IV. Er moet gebeden worden voor dingen die geoorloofd zijn,[417] en voor allerlei mensen die in leven zijn of hierna zullen leven.[418] Maar niet voor de doden,[419] of voor degenen van wie bekend is dat zij de zonde tot de dood bedreven hebben.[420]

417. *1 Johannes 5:14.* ***418.*** *1 Timoteüs 2:1,2. Johannes 17:20.* ***419.*** *2 Samuël 12:21-23. Lucas 16:25,26.* ***420.*** *1 Johannes 5:16.*

V. De lezing van de Schriften met Goddelijke vrees,[421] de gezonde prediking[422] en het gewetensvol luisteren naar het Woord, in gehoorzaamheid aan God, met verstand, geloof en eerbied,[423] het zingen van psalmen met dank in het hart,[424] en ook de bediening van de sacramenten die door Christus zijn ingesteld op de bestemde tijd, en het waardig ontvangen ervan, het zijn allemaal delen van de normale eredienst aan God.[425] Bovendien ook religieuze eden[426] en geloften,[427] plechtig vasten[428] en bijzondere dankdiensten,[429] die naar hun respectieve tijden en gelegenheden op heilige en Godvrezende manier gedaan en gehouden dienen te worden.[430]

421. *Mattheüs 28:19. 1 Korintiërs 11:23-29. Handelingen 2:42.* ***422.*** *Handelingen 15:21. Openbaring 1:3.* ***423.*** *2 Timoteüs 4:2.* ***424.*** *Jakobus 1:22. Handelingen 10:33. Mattheüs 13:19.* ***425.*** *Kolossenzen 3:16. Efeziërs 5:19. Jakobus 5:13.* ***426.*** *Hebreeën 12:28.* ***427.*** *Ester 9:22. Psalm 107:1.* ***428.*** *Deuteronomium 6:13. Nehemia 10:29.* ***429.*** *Jesaja 19:21. Prediker 5:4,5.* ***430.*** *Joël 2:12. Ester 4:16. Mattheüs 9:15. 1 Korintiërs 7:5.* ***431.*** *Psalm 107. Ester 9:22.*

VI. Noch het gebed noch welk ander deel van de eredienst ook is nu onder het evangelie gebonden aan, of meer Gode welgevallig door, de een of andere plaats waar ze gebeurt of waarheen ze gericht wordt.[432] Maar God moet overal[433] vereerd worden in geest en waarheid,[434] zowel in de afzonderlijke gezinnen,[435] en dat dagelijks,[436] en in het verborgene door ieder voor zichzelf,[437] als ook meer plechtig in de openbare samenkomsten, die dan ook niet zorgeloos of moedwillig verzuimd of veronachtzaamd moeten worden, wanneer God door zijn Woord of voorzienigheid daartoe roept.[438]

432. *Johannes 4:21.* ***433.*** *Maleachi 1:11. 1 Timoteüs 2:8.* ***434.*** *Johannes 4:23,24.* ***435.*** *Mattheüs 6:11.* ***436.*** *Jeremia 10:25. Deuteronomium 6:6,7. Job 1:5.* ***437.*** *Mattheüs 6:6.* ***438.*** *Jesaja 56:6,7 . Hebreeën 10:25. Spreuken 1:20,21,24.*

VII. Zoals het in de natuurwet ligt dat, in het algemeen, een behoorlijke hoeveelheid tijd gereserveerd moet worden voor de verering van God, zo heeft Hij, in zijn Woord, door een stellig, zedelijk en altijd geldend gebod dat alle mensen in alle eeuwen bindt, één dag uit de zeven in het bijzonder als sabbat aangewezen, die dan ook aan Hem moet worden geheiligd.[439] Dat was van het begin van de wereld tot aan de opstanding van Christus de laatste dag van de week. Maar vanaf Christus'

opstanding is hij veranderd in de eerste dag van de week.[440] Deze wordt in de Schrift de Dag des Heren genoemd,[441] en moet als de Christelijke sabbat onderhouden worden tot aan het einde van de wereld.[442]

439. *Exodus 20:8,10,11.* ***440.*** *Genesis 2:2,3. 1 Korintiërs 16:1,2. Handelingen 20:7.* ***441.*** *Openbaring 1:10.* ***442.*** *Exodus 20:8,10. Mattheüs 5:17,18.*

VIII. Deze sabbat wordt dan aan de Here geheiligd wanneer de mensen, na de verschuldigde voorbereiding van hun hart en nadat zij vóór die tijd hun dagelijkse aangelegenheden geregeld hebben, niet alleen de hele dag een heilige rust in acht nemen van hun werken, woorden en gedachten betreffende hun wereldlijke arbeid en ontspanning,[443] maar ook de hele tijd in beslag genomen worden door de openbare of persoonlijke oefeningen van hun verering van God, of ook door werken van noodzakelijkheid en barmhartigheid.[444]

443. *Exodus 20:8. Exodus 16:13,25,26,29,30. Exodus 31:15-17.* ***444.*** *Jesaja 58:13. Mattheüs 12:1-13.*

22. Wettige eden en geloften

I. Een wettige eed maakt deel uit van religieuze verering,[445] waarin bij een passende gelegenheid de persoon die zweert God plechtig tot getuige roept bij wat hij verklaart of belooft, en Hem vraagt hem te oordelen overeenkomstig de waarheid of de leugenachtigheid van wat hij zweert.[446]

445. *Deuteronomium 10:20.* ***446.*** *Exodus 20:7. Leviticus 19:12. 1 Korintiërs 1:23. 2 Kronieken 6:22,23.*

II. Alleen bij de naam van God behoren de mensen te zweren, en dan moet deze gebruikt worden met alle heilige vrees en eerbied.[447] Daarom is ijdellijk en overhaast zweren bij die heerlijke en ontzagwekkende naam, en alle zweren bij iets anders, zondig en te verfoeien.[448] Toch is in zaken van belang en gewicht een eed toegestaan door het Woord van God onder het Nieuwe Testament even goed als onder het Oude.[449] Daarom behoort een wettige eed, wanneer die met wettig gezag wordt geëist, in zulke aangelegenheden te worden afgelegd.[450]

447. *Deuteronomium 6:13.* ***448.*** *Exodus 20:7. Jeremia 5:7. Mattheüs 5:34,37. Jakobus 5:12.* ***449.*** *Hebreeën 6:16. 2 Korintiërs 1:23.* ***450.*** *1 Koningen 8:31. Nehemia 13:25.*

III. Wie een eed zweert behoort het gewicht van zulk een plechtige handeling goed te overwegen, en daarin niets te verzekeren dan wat naar zijn volle overtuiging de waarheid is.[451] Ook mag men zich door een eed nergens toe verbinden dan tot wat goed en rechtvaardig is, en wat men gelooft zo te zijn, en tot datgene waartoe men in staat is en vast besloten om het uit te voeren.[452] Maar het is een zonde om een eed te weigeren die iets betreft dat goed en rechtvaardig is wanneer deze wordt opgelegd met wettig gezag.[453]

451. *Jeremia 4:2. Exodus 20:7.* ***452.*** *Genesis 24:2,3,5. Genesis 24:6-9 . **453.** Numeri 5:19-21. Nehemia 5:12.*

IV. Een eed moet afgelegd worden in duidelijke bewoordingen van normale betekenis, zonder dubbelzinnigheid of innerlijk voorbehoud.[454] Ze kan niet tot zonde verplichten. Maar wanneer ze is afgelegd met betrekking tot iets dat niet zondig is, verplicht ze tot uitvoering, ook als men tot zijn schade gezworen heeft.[455] Ook mag ze niet geschonden worden, al is ze aan ketters of ongelovigen gedaan.[456]

454. *Jeremia 4:2. Psalm 24:4.* ***455.*** *1 Samuël 25:22,32,33,34. Psalm 15:4.* ***456.*** *Ezechiël 17:16,18,19. Jozua 9:18,19. 2 Samuël 21:1.*

V. Een gelofte is van dezelfde aard als een eed die een belofte inhoudt, en dient te worden afgelegd met dezelfde religieuze zorgvuldigheid en even trouw te worden gehouden.[457]

457. *Jesaja 19:21. Psalm 61:8. Prediker 5:4-6. Psalm 66:13,14.*

VI. Ze moet niet afgelegd worden ten overstaan van een schepsel, maar van God alleen.[458] En om Hem welgevallig te zijn moet ze vrijwillig gedaan worden, uit geloof, en met het bewustzijn dat men de plicht heeft haar te houden, om zijn dankbaarheid voor ontvangen genade te uiten, of om te verkrijgen wat wij nodig hebben. Daarbij verbinden we ons te strikter tot noodzakelijke verplichtingen, of tot andere dingen, in zoverre en zolang als zij op gepaste manier daartoe bijdragen.[459]

458. *Psalm 76:11. Jeremia 44:25,26.* ***459.*** *Genesis 28:20-22. Deuteronomium 23:21-23. Psalm 50:14. 1 Samuël 1:11. Psalm 66:13,14 . Psalm 132:2-5.*

VII. Niemand mag een gelofte afleggen om iets te doen dat in het Woord van God wordt verboden, of wat het uitvoeren van een verplichting die daarin geboden wordt zou verhinderen, of wat boven zijn macht uitgaat, en voor de uitvoering waarvan hij geen belofte of bekwaamheid van God heeft ontvangen.[460] In dit opzicht zijn paapse kloostergeloften betreffende een levenslang celibaat, de gelofte van vrijwillige armoede en gehoorzaamheid aan de regels van een bepaalde orde, zover ervandaan graden van hogere volmaaktheid te zijn dat ze niets anders zijn dan bijgelovige en zondige strikken waarin geen Christen zich mag laten vangen.[461]

460. *Handelingen 23:12,14. Markus 6:26. Numeri 30:5,8,12,13.* ***461.*** *Mattheüs 19:11,12. 1 Korintiërs 7:2,9. Efeziërs 4:28. 1 Petrus 4:2. 1 Korintiërs 7:23.*

23. De burgerlijke overheid

I. God, de hoogste Here en Koning van de hele wereld, heeft burgerlijke overheden verordineerd, om onder Hem over de mensen te regeren, tot zijn eigen eer en tot algemeen welzijn. En voor dat doel heeft Hij hen bekleed met de zwaardmacht, om de goeden te beschermen en te bemoedigen en de kwaaddoeners te straffen.[462]

462. *Romeinen 13:1-4. 1 Petrus 2:13,14.*

II. Het is geoorloofd dat christenen een overheidsambt aanvaarden en uitoefenen, wanneer zij daartoe geroepen worden.[463] Zij moeten dan wel heel in het bijzonder vroomheid, recht en vrede handhaven in overeenstemming met de heilzame wetten van de staat.[464] En dus mogen zij, nu onder het Nieuwe Testament, daarvoor op wettige wijze oorlogvoeren als er daartoe rechtvaardige en noodzakelijke aanleiding bestaat.[465]

463. *Spreuken 8:15,16. Romeinen 13:1,2,4.* ***464.*** *Psalm 2:10-12. 1 Timoteüs 2:2. Psalm 82:3,4. 1 Petrus 2:13. 2 Samuël 23:3.* ***465.*** *Lucas 3:14. Romeinen 13:4. Mattheüs 8:9,10. Openbaring 17:14,16. Handelingen 10:1,2.*

III. De burgerlijke overheid mag zich de bediening van het Woord en de sacramenten niet aanmatigen, noch de sleutelmacht van het Koninkrijk der hemelen.[466] Maar ze heeft de bevoegdheid en de plicht om ervoor te zorgen dat de eenheid en de vrede in de kerk wordt bewaard, dat de waarheid van God zuiver en ongerept gehouden wordt, dat elke lastering en ketterij wordt bedwongen, alle verderfelijke en verkeerde gebruiken in eredienst en kerkelijke discipline worden voorkomen of verbeterd, en alle instellingen van God op de juiste manier worden ingevoerd, bediend en onderhouden.[467] En om dit te beter te kunnen bewerkstelligen heeft zij macht om synodes bijeen te roepen, die bij te wonen, en ervoor te zorgen, dat wat daar verhandeld wordt in overeenstemming met Gods gedachten is.[468]

466. *2 Kronieken 26:18. Mattheüs 16:19. Mattheüs 18:17.* ***467.*** *Jesaja 49:23. Psalm 122:9. Ezra 7:23. Ezra 7:25-28.* ***468.*** *2 Kronieken 19:8-11.*

IV. Het is de plicht van het volk om voor de overheid te bidden,[469] om hun personen te eren,[470] belasting en andere verschuldigde dingen aan hen te betalen,[471] hun wettige bevelen te gehoorzamen, en zich aan hun gezag om der wille van het geweten te onderwerpen.[472] Ongeloof, of verschil in godsdienst maakt het rechtvaardige en wettige gezag van de overheid niet ongeldig, noch ontslaat dit het volk van de gehoorzaamheid die het haar schuldig is.[473] Daarvan zijn kerkelijke ambtsdragers niet uitgezonderd.[474] En nog veel minder heeft de paus enige rechtsbevoegdheid over haar in haar gebied of over een van haar onderdanen, en allerminst de macht om haar van haar waardigheid of van het leven te beroven, als hij oordeelt dat zij ketters zijn of onder welk ander voorwendsel ook.[475]

469. *1 Timoteüs 2:1,2.* ***470.*** *1 Petrus 2:17.* ***471.*** *Romeinen 13:6,7.* ***472.*** *Romeinen 13:5. Titus 3:1.* ***473.*** *1 Petrus 2:13,14,16.* ***474.*** *Romeinen 13:1. 1 Koningen 2:35. Handelingen 25:9-11. 2 Petrus 2:1,10,11. Judas 1:8-11.* ***475.*** *2 Thessalonicenzen 2:4. Openbaring 13:15-17.*

24. Het huwelijk en de echtscheiding

I. Een huwelijk moet worden gesloten tussen één man en één vrouw. Het is voor een man niet geoorloofd meer dan één vrouw te hebben, en voor een vrouw om meer dan één echtgenoot tegelijkertijd te hebben.[476]

476. *Genesis 2:24. Mattheüs 19:5,6. Spreuken 2:17.*

II. Het huwelijk is ingesteld voor de wederzijdse hulp van man en vrouw,[477] voor de uitbreiding van de mensheid met wettige nakomelingen, en van de kerk met een heilig zaad,[478] en om onkuisheid te voorkomen.[479]

477. *Genesis 2:18.* ***478.*** *Maleachi 2:15.* ***479.*** *1 Korintiërs 7:2,9.*

III. Iedereen mag trouwen die in staat is om met goed verstand zijn toestemming te geven.[480] Maar Christenen zijn verplicht om alleen in de Here te trouwen.[481] En daartoe moeten degenen die de ware gereformeerde religie belijden niet trouwen met ongelovigen, papisten of andere afgodendienaars. Ook zullen Godvrezende mensen geen ongelijk span vormen door te trouwen met wie bekend staan als slecht in hun levenswandel of verfoeilijke ketterijen aanhangen.[482]

480. *Hebreeën 13:4. 1 Timoteüs 4:3. 1 Korintiërs 7:36-38. Genesis 24:57,58.* ***481.*** *1 Korintiërs 7:39.* ***482.*** *Genesis 34:14. Exodus 34:16. Deuteronomium 7:3,4.*

IV. Een huwelijk behoort niet te worden gesloten binnen de graden van bloedverwantschap of verzwagering die in het Woord worden verboden.[483] Ook kunnen zulke bloedschendige huwelijken nooit wettig gemaakt worden door een menselijke wet of door de toestemming van de partijen zodat deze personen zouden mogen samenleven als man en vrouw.[484] Een man mag niemand van de familie van zijn vrouw trouwen die in bloedverwantschap dichter tot hem staat dan hij in zijn eigen familie zou mogen trouwen, en een vrouw niet met iemand uit haar mans familie die dichter tot haar staat in bloedverwantschap dan zij in haar eigen familie zou mogen trouwen.[487]

483. *Leviticus 18:1-30. 1 Korintiërs 5:1. Amos 2:7.* ***484.*** *Markus 6:18 . Leviticus 18:24-28.* ***487.*** *Leviticus 20:19,21.*

V. Overspel of ontucht gepleegd na het aangaan van een verloving en die wordt ontdekt vóór de trouwdag, geeft aan de onschuldige partij het recht om de verloving te verbreken.[488] In geval van overspel na de trouwdag is de onschuldige partij gerechtigd om echtscheiding aan te vragen[489] en om nadat deze uitgesproken is iemand anders te trouwen, alsof de partij die overtreden heeft dood was.[490]

488. *Mattheüs 1:18-20.* ***489.*** *Mattheüs 5:31,32.* ***490.*** *Mattheüs 19:9. Romeinen 7:2,3.*

VI. Hoewel de verdorvenheid van de mens zo groot is dat hij geneigd is om naar argumenten te zoeken om op onrechtmatige manier te scheiden degenen die God in het huwelijk samengevoegd heeft, toch is er geen voldoende reden om de band van het huwelijk te verbreken dan bij overspel of zulke moedwillige verlating die op geen enkele manier door de kerk of door de burgerlijke overheid geheeld kan worden.[491] Daarbij moet een publieke en ordelijke procedure in acht genomen worden, en de betreffende personen dienen niet aan eigen wil en vrijheid van

handelen in eigen zaak te worden overgelaten.[492]

491. *Mattheüs 19:8,9. 1 Korintiërs 7:15. Mattheüs 19:6.* ***492.*** *Deuteronomium 24:1-4.*

25. De kerk

I. De katholieke of universele kerk, die onzichtbaar is, bestaat uit het volle aantal uitverkorenen, die tot één vergaderd werden, worden of zullen worden onder Christus haar Hoofd. Zij is zijn vrouw en zijn lichaam, vervuld met Hem, die alles in allen volmaakt.[493]

493. *Efeziërs 1:10,22,23. Efeziërs 5:23,27,32. Kolossenzen 1:18.*

II. De zichtbare kerk, die onder het evangelie eveneens katholiek of universeel is (niet tot één natie beperkt, zoals vroeger onder de wet), bestaat uit allen die over de hele wereld de ware godsdienst belijden,[494] samen met hun kinderen.[495] Zij is het Koninkrijk van de Here Jezus Christus,[496] het huis en gezin van God.[497] En buiten haar is er geen normale mogelijkheid om behouden te worden.[498]

494. *1 Korintiërs 1:2. 1 Korintiërs 12:12,13.* ***495.*** *1 Korintiërs 7:14. Handelingen 2:39. Ezechiël 16:20,21. Romeinen 11:16. Genesis 3:15. Genesis 17:7.* ***496.*** *Mattheüs 13:17. Jesaja 9:7.* ***497.*** *Efeziërs 2:19. Efeziërs 3:15.* ***498.*** *Handelingen 2:47.*

III. Aan deze katholieke, zichtbare kerk heeft Christus gegeven de evangeliebediening, de woorden Gods en zijn instellingen, voor de vergadering en volmaking van de heiligen in dit leven, tot aan het einde van de wereld. Door zijn tegenwoordigheid en door zijn Geest maakt Hij deze daartoe krachtig, naar zijn belofte.[499]

499. *1 Korintiërs 12:28. Efeziërs 4:11-13. Mattheüs 28:19,20. Jesaja 59:21.*

IV. Deze katholieke kerk is soms meer soms minder zichtbaar geweest.[500] En afzonderlijke kerken, die leden ervan zijn, zijn meer of minder zuiver, al naardat de leer van het evangelie gepredikt en omhelsd wordt, de Goddelijke instellingen worden bediend en de openbare eredienst meer of minder zuiver in haar uitgeoefend wordt.[501]

500. *Romeinen 11:3,4. Openbaring 12:6,14.* ***501.*** *1 Korintiërs 5:6,7. Openbaring 2:1-29. Openbaring 3:1-22.*

V. De zuiverste kerken die er onder de hemel zijn staan nog bloot aan verwarring en dwaling.[502] En sommige kerken zijn zo verbasterd dat ze geen kerken van Christus meer zijn maar synagogen van Satan.[503] Toch zal er altijd op aarde een kerk zijn die God overeenkomstig zijn wil zal vereren.[504]

502. *1 Korintiërs 13:12. Openbaring 2:1-29. Openbaring 3:1-22.*
503. *Openbaring 18:2. Romeinen 11:18-22.* ***504.*** *Mattheüs 16:18. Psalm 72:17. Psalm 102:28. Mattheüs 28:19,20.*

VI. Er is geen ander Hoofd van de kerk dan de Here Jezus Christus.[505] De paus van Rome kan dus in geen enkel opzicht het hoofd ervan zijn, maar hij is die antichrist, die mens der zonde en zoon des verderfs die zichzelf in de kerk tegen Christus verheft en tegen al wat God heet.[506]

505. *Kolossenzen 1:18. Efeziërs 1:22.* ***506.*** *Mattheüs 23:8-10. 2 Thessalonicenzen 2:3,4,8,9. Openbaring 13:6.*

26. De gemeenschap der heiligen

I. Alle heiligen die in Jezus Christus hun Hoofd verenigd zijn door zijn Geest en door het geloof, hebben gemeenschap met Hem in zijn genadegaven, lijden, dood, opstanding en heerlijkheid.[507] En, verenigd met elkaar in de liefde hebben zij deel aan elkaars talenten en gaven.[508] Zij zijn gebonden om zulke openbare en persoonlijke plichten te vervullen als bijdragen tot het wederkerige welzijn zowel van de inwendige als van de uitwendige mens.[509]

507. *1 Johannes 1:3. Efeziërs 3:16-19. Johannes 1:16.* ***508.*** *Efeziërs 4:15,16. 1 Korintiërs 12:7. 1 Korintiërs 3:21-23. Kolossenzen 2:19.* ***509.*** *1 Thessalonicenzen 5:11,14. Romeinen 1:11,12,14. 1 Johannes 3:16-18. Galaten 6:10.*

II. De heiligen zijn krachtens hun belijdenis verplicht om een heilige broederschap en gemeenschap in het vereren van God te onderhouden en zulke andere geestelijke diensten aan elkaar te bewijzen als tot hun wederkerige opbouw strekken.[510] Ze moeten elkaar ook in allerlei uiterlijke dingen ondersteunen, al naar hun verschillende vermogens en naardat nodig is. En deze gemeenschap moet, zoveel God daartoe gelegenheid geeft, worden uitgestrekt tot allen die waar dan ook de naam van de Here Jezus aanroepen.[511]

510. *Hebreeën 10:24,25. Handelingen 2:42,46. Jesaja 2:3. 1 Korintiërs 11:20.* ***511.*** *Handelingen 2:44,45. 1 Johannes 3:17. 2 Korintiërs 8:1-24. 2 Korintiërs 9:1-15. Handelingen 11:29,30.*

III. Deze gemeenschap, die de heiligen met Christus hebben, maakt hen op geen enkele manier deelgenoten aan het wezen van zijn Godheid, noch aan Christus in enig opzicht gelijk[512] — dit te beweren is Goddeloos en Godslasterlijk. Ook ontneemt hun gemeenschap als heiligen met elkaar niemand de aanspraak of het eigendomsrecht dat ieder van hen op zijn goederen of bezittingen heeft, of maakt ze inbreuk erop.[513]

512. *Kolossenzen 1:18. 1 Korintiërs 8:6. Jesaja 42:8. 1 Timoteüs 6:15,16. Psalm 45:7. Hebreeën 1:8,9.* ***513.*** *Exodus 20:15. Efeziërs 4:28. Handelingen 5:4.*

27. De sacramenten

I. Sacramenten zijn heilige tekenen en zegels van het verbond der genade,[514] door God Zelf ingesteld[515] om Christus en zijn weldaden duidelijk voor te stellen, en om ons deelhebben in Hem te bevestigen,[516] en ook om een zichtbaar onderscheid te maken tussen wie tot de kerk behoren en de rest van de wereld.[517] En op plechtige manier verbinden ze hen aan de dienst van God in Christus, naar zijn Woord.[518]

514. *Romeinen 4:11. Genesis 17:7,10.* ***515.*** *Mattheüs 28:19. 1 Korintiërs 11:23.* ***516.*** *1 Korintiërs 10:16. 1 Korintiërs 11:25,26. Galaten 3:17.* ***517.*** *Romeinen 15:8. Exodus 12:48. Genesis 34:14.* ***518.*** *Romeinen 6:3,4.*

II. In elk sacrament is er een geestelijke relatie of sacramentele eenheid tussen het teken en de zaak die afgebeeld wordt. Daarvandaan komt het dat de namen en werkingen van het een aan het ander worden toegeschreven.[519]

519. *Mattheüs 26:27,28. Genesis 17:10. Titus 3:5.*

III. De genade die in of door de sacramenten wordt tentoongesteld, wordt, bij juist gebruik, niet door de een of andere kracht die in haar zou liggen geschonken. Ook hangt de kracht van een sacrament niet af van de vroomheid of intentie van hem die het bedient,[520] maar van het werk van de Geest[521] en het instellingswoord. Dat laatste bevat, samen met een voorschrift dat tot het gebruik ervan machtigt, een belofte dat het ten goede komt aan wie het waard zijn het te ontvangen.[522]

520. *Romeinen 2:28,29.* ***521.*** *Mattheüs 3:11. 1 Korintiërs 12:13.* ***522.*** *Mattheüs 26:27,28.*

IV. In de bedeling van het evangelie zijn er maar twee sacramenten door Christus onze Here ingesteld, namelijk de doop en het avondmaal des Heren. Geen van deze beide mag door iemand anders worden bediend dan door een dienaar des Woords die wettig in het ambt gesteld is.[523]

523. *Mattheüs 28:19. 1 Korintiërs 11:20,23. 1 Korintiërs 4:1. Hebreeën 5:4.*

V. De sacramenten van het Oude Testament waren, met betrekking tot de geestelijke dingen die erdoor afgebeeld en tentoongesteld werden, in wezen dezelfde als die van het Nieuwe.[524]

524. *1 Korintiërs 10:1-4.*

28. De doop

I. De doop is een sacrament onder het Nieuwe Testament, dat door Jezus Christus is ingesteld,[525] niet alleen voor de plechtige opname van de dopeling in de zichtbare kerk[526] maar ook om hem een teken en zegel van het genadeverbond te zijn,[527] van zijn inlijving in Christus,[528] wedergeboorte,[529] vergeving van zonden,[530] en van een zich aan God wijden door Jezus Christus om in nieuwheid des levens te wandelen.[531] En dit sacrament moet, naar Christus' eigen voorschrift, in zijn kerk

gehandhaafd worden tot aan het einde van de wereld.[532]

525. *Mattheüs 28:19.* ***526.*** *1 Korintiërs 12:13.* ***527.*** *Romeinen 4:11. Kolossenzen 2:11,12.* ***528.*** *Galaten 3:27. Romeinen 6:5.* ***529.*** *Titus 3:5.* ***530.*** *Markus 1:4.* ***531.*** *Romeinen 6:3,4.* ***532.*** *Mattheüs 28:19,20*
.

II. Het uiterlijke element dat in dit sacrament gebruikt moet worden is water. Daarmee moet de dopeling gedoopt worden in de naam van de Vader, en van de Zoon, en van de Heilige Geest, door een evangeliedienaar die daartoe wettig geroepen is.[533]

533. *Mattheüs 3:11. Johannes 1:33. Mattheüs 28:19,20.*

III. Onderdompeling van de dopeling in het water is niet noodzakelijk, maar de doop wordt op de juiste wijze bediend door het uitgieten of sprenkelen van water op de dopeling.[535]

535. *Hebreeën 9:10,19,20,21,22. Handelingen 2:41. Handelingen 16:33*
. Markus 7:4.

IV. Niet alleen dienen te worden gedoopt wie metterdaad hun geloof in en hun gehoorzaamheid aan Christus belijden,[536] maar ook de kinderen van één of beide gelovige ouders.[537]

536. *Markus 16:15,16. Handelingen 8:37,38.* ***537.*** *Genesis 17:7-9. Galaten 3:9,14. Kolossenzen 2:11,12. Handelingen 2:38,39.*

V. Hoewel het een zware zonde is om deze instelling te verachten en te verwaarlozen, [538] toch zijn de genade en de zaligheid niet zo onafscheidelijk eraan verbonden dat niemand wedergeboren of zalig kan worden zonder te zijn gedoopt,[539] of dat allen die gedoopt zijn zonder twijfel wedergeboren worden.[540]

538. *Lucas 7:30. Exodus 4:24-26.* ***539.*** *Romeinen 4:11.* ***540.*** *Handelingen 8:13,23.*

VI. De kracht van de doop is niet gebonden aan het tijdstip waarop hij wordt bediend. [541] Maar, bij een recht gebruik van deze instelling, wordt de beloofde genade niet alleen aangeboden maar echt toegeëigend en geschonken door de Heilige Geest aan diegenen — hetzij volwassenen of kinderen — voor wie naar de raad van Gods wil die genade geldt, en dat op de door Hem bestemde tijd.[542]

541. *Johannes 3:5,8.* ***542.*** *Galaten 3:27. Titus 3:5.*

VII. Het sacrament van de doop moet maar één keer aan iemand bediend worden.[543]

543. *Titus 3:5.*

29. Het avondmaal des Heren

I. In de nacht waarin Hij verraden werd heeft onze Here Jezus het sacrament van zijn lichaam en bloed ingesteld, dat wij het avondmaal des Heren noemen. Het moet in de kerk onderhouden worden tot het einde van de wereld, ter voortdurende gedachtenis van zijn Zelf-offerande in zijn dood, voor de verzegeling van alle

weldaden die daaruit voor de ware gelovigen voortkomen, voor hun geestelijke voeding en hun groei in Hem, om zich almeer betrokken te weten bij alle plichten die zij Hem verschuldigd zijn en die te vervullen, en als een band en onderpand van hun gemeenschap met Hem en met elkaar als leden van zijn mystieke lichaam.[544]

544. *1 Korintiërs 11:23-26. 1 Korintiërs 10:16,17,21. 1 Korintiërs 12:13*

.

II. In dit sacrament wordt Christus niet aan zijn Vader geofferd. Ook wordt er beslist geen echte offerande gebracht voor de vergeving van de zonden van levenden en doden.[545] Maar het is slechts een herdenking van de ene offerande van Zichzelf, door Hem aan het kruis gebracht, eens voor altijd, en een geestelijk offer van alle mogelijke lof aan God daarvoor gebracht.[546] Dat brengt met zich mee dat het paapse misoffer — zoals zij dat noemen — een afschuwelijke belediging is voor het ene en enige offer van Christus, de enige verzoening van al de zonden van de uitverkorenen.[547]

545. *Hebreeën 9:22,25,26,28.* ***546.*** *1 Korintiërs 11:24-26. Mattheüs 26:26,27.* ***547.*** *Hebreeën 7:23,24,27. Hebreeën 10:11,12,14,18.*

III. De Here Jezus heeft in deze instelling aan zijn dienaren voorgeschreven om zijn instellingswoorden aan de mensen uit te leggen, te bidden, en de tekenen van brood en wijn te zegenen, en die daardoor van een algemeen tot een heilig gebruik af te zonderen; en om het brood te nemen en het te breken, de beker eveneens te nemen, en beide — terwijl zijzelf ook deelnemen — aan de deelnemenden uit te reiken,[548] maar niet aan degenen die dan niet in de gemeente aanwezig zijn.[549]

548. *Mattheüs 26:26-28. Markus 14:22-24.* ***549.*** *Handelingen 20:7. 1 Korintiërs 11:20.*

IV. Privaatmissen, of het als enige ontvangen van dit sacrament door een priester of iemand anders,[550] en evenzo het ontzeggen van de beker aan het volk,[551] het vereren van de tekenen, die omhoog te heffen, of voor aanbidding rond te dragen en te bewaren voor het een of ander zogenaamd religieus gebruik — al die dingen gaan in tegen de natuur van dit sacrament en tegen de instelling van Christus.[552]

550. *1 Korintiërs 10:16.* ***551.*** *Markus 14:23. 1 Korintiërs 10:25-29.* ***552.*** *Mattheüs 15:9.*

V. De uiterlijke tekenen van dit sacrament, afgezonderd tot het gebruik zoals dat door Christus is ingesteld, staan in zulk een betrekking tot Hem, de Gekruisigde, dat zij terecht, maar toch alleen naar de aard van de sacramenten, soms worden genoemd met de naam van de dingen die zij voorstellen, namelijk het lichaam en bloed van Christus.[553] Hoewel, in wezen en aard blijven ze toch echt en alleen brood en wijn, zoals ze vóór die tijd waren.[554]

553. *Mattheüs 16:26-28.* ***554.*** *1 Korintiërs 11:26-28. Mattheüs 26:29.*

VI. De leer die, bij consecratie door een priester of op andere manier, een verandering van de substantie van brood en wijn in de substantie van Christus' lichaam en bloed verdedigt (gewoonlijk transsubstantiatie genoemd) is niet alleen strijdig met de Schrift, maar ook met het gezond verstand en de rede. Ze vervalst de natuur van dit

sacrament, en was en is een bron van veel bijgelovigheden, ja van grove afgoderijen.[555]

555. *Handelingen 3:21. 1 Korintiërs 11:24-26.*

VII. Wanneer zij, die waardig zijn om het te ontvangen, uiterlijk de zichtbare elementen in dit sacrament gebruiken,[556] ontvangen ze tegelijkertijd en metterdaad ook innerlijk door het geloof, maar dat niet vleselijk en lichamelijk, maar geestelijk, Christus, de Gekruisigde. En ze worden met Hem en met alle weldaden van zijn dood gevoed. Christus' lichaam en bloed is dan wel niet lichamelijk of vleselijk in, met en onder de tekenen van brood en wijn aanwezig, maar ze zijn dat toch voor het geloof van wie aan deze instelling geloof hechten, even echt — hoewel dan geestelijk — als de elementen zelf er voor hun uiterlijke zintuigen zijn.[557]

556. *1 Korintiërs 11:28.* ***557.*** *1 Korintiërs 10:16.*

VIII. Hoewel onwetende en slechte lieden de uiterlijke elementen van dit sacrament ontvangen, toch ontvangen zij niet wat erdoor afgebeeld wordt. Maar door hun onwaardig komen tot het avondmaal zijn zij schuldig aan het lichaam en bloed des Heren, tot hun eigen verdoemenis. Daarom zijn alle onwetenden en Goddeloze personen totaal ongeschikt om de gemeenschap met de Here te genieten, en zijn ze onwaardig om aan zijn tafel aan te zitten, en — zonder zwaar tegen Christus te zondigen — kunnen ze, zolang ze zo blijven, niet aan deze heilige verborgenheden deelnemen,[558] of ertoe toegelaten worden.[559]

558. *1 Korintiërs 11:27-29.* ***559.*** *1 Korintiërs 5:6,7,13.*

30. De kerkelijke censuur

I. Als Koning en Hoofd van zijn kerk heeft de Here Jezus het bestuur daarvan in handen gelegd van kerkelijke ambtsdragers. Dit bestuur verschilt van dat van de burgerlijke overheid.[560]

560. *Jesaja 9:6,7. 1 Timoteüs 5:17. 1 Thessalonicenzen 5:12. Handelingen 20:17,28. 1 Korintiërs 12:28. Hebreeën 13:7,17,24. Mattheüs 28:18-20.*

II. Aan deze ambtsdragers zijn de sleutels van het Koninkrijk der hemelen toevertrouwd. Uit kracht daarvan hebben zij de bevoegdheid om respectievelijk zonden te behouden of kwijt te schelden, dat Koninkrijk te sluiten voor onboetvaardigen, beide door het Woord en de censuur, en het te openen voor boetvaardige zondaren, door de bediening van het evangelie en het ontslaan van de censuur, al naardat de gelegenheid vereist.[561]

561. *Mattheüs 18:17,18. Mattheüs 16:19. Johannes 20:21-23. 2 Korintiërs 2:6-8.*

III. Kerkelijke censuur is noodzakelijk om zondigende broeders te behouden en terug te winnen, en om anderen af te schrikken van het begaan van dergelijke zonden, voor het uitzuiveren van wat het hele deeg zou kunnen aantasten, voor de verdediging

van de eer van Christus en de heilige belijdenis van het evangelie; en om de toorn van God te voorkomen, die terecht op de kerk zou neerkomen als zij zou toelaten dat zijn verbond en de zegels daarvan door openbare en hardnekkige overtreders werden ontheiligd.[562]

562. *1 Korintiërs 5:1-13. 1 Timoteüs 5:20. Mattheüs 7:6. 1 Timoteüs 1:20. 1 Korintiërs 11:27-34. Judas 1:23.*

IV. Om deze doeleinden beter te kunnen bereiken moeten de ambtsdragers van de kerk voortgaan met vermanen, afhouden van het sacrament van het avondmaal des Heren voor een tijd, en afsnijden van de gemeenschap der kerk, overeenkomstig de aard van het misdrijf en de schuld van de betrokken persoon.[564]

564. *1 Thessalonicenzen 5:12. 2 Thessalonicenzen 3:6,14,15. 1 Korintiërs 5:4,5,13. Mattheüs 18:17. Titus 3:10.*

31. Synodes en concilies

I. Om de kerk beter te regeren en verder op te bouwen dienen er zulke vergaderingen te zijn als gewoonlijk synodes of concilies genoemd worden.[565]

565. *Handelingen 15:2,4,6.*

II. Evenals het aan de overheid wettig geoorloofd is om een synode van dienaren en andere bekwame personen bijeen te roepen, om hen te raadplegen en van hen advies te ontvangen over godsdienstzaken, zo mogen — in geval de overheid een verklaarde vijand van de kerk is — de dienaren van Christus krachtens hun ambt, of samen met andere bekwame personen, daartoe door hun kerken gedelegeerd, in zulke vergaderingen bijeenkomen.[566]

566. *Jesaja 49:23. 1 Timoteüs 2:1,2. 2 Kronieken 19:8-11. 2 Kronieken 29:1-36. 2 Kronieken 30:1-27. Mattheüs 2:4,5. Spreuken 11:14.* ***567.*** *Handelingen 15:2,4,22,23,25.*

III. Het behoort tot de taak van synodes en concilies om op dienende wijze geloofsverschillen en gewetenszaken te beslechten, regels vast te stellen en richtlijnen te geven voor een betere ordening van de openbare eredienst en van de regering van Gods kerk; om klachten in ontvangst te nemen in geval van wanbeheer, en om die met gezag af te handelen. En deze besluiten en beslissingen dienen, als ze met het Woord van God in overeenstemming zijn, met eerbied en onderworpenheid ontvangen te worden, en dat niet alleen om hun overeenstemming met het Woord, maar ook om de bevoegdheid waarmee ze genomen zijn en die een verordening van God is in zijn Woord daartoe aangewezen.[568]

568. *Handelingen 15:15,19,24. Handelingen 15:27-31.*

IV. Alle synodes of concilies sinds de dagen van de apostelen, hetzij algemene of particuliere, kunnen dwalen en velen hebben inderdaad gedwaald. Daarom mogen zij niet gemaakt worden tot regel voor geloof of praktijk, maar moeten ze worden gezien als een hulp in beide.[569]

569. *Efeziërs 2:20. 1 Korintiërs 2:5. Handelingen 17:11. 2 Korintiërs 1:24.*

V. Synodes en concilies dienen niets in behandeling te nemen of te besluiten dan alleen wat kerkelijk van aard is. Zij moeten zich niet met burgerlijke aangelegenheden inlaten, die immers de staat aangaan, tenzij dan door middel van een nederig verzoekschrift, in buitengewone gevallen, of als een advies in gewetensaangelegenheden als zij daartoe gevraagd worden door de burgerlijke overheid.[570]

570. *Lucas 12:13,14. Johannes 18:36.*

32. De staat van de mens na de dood, en de opstanding der doden

I. Het lichaam van de mens keert na het sterven weer tot stof en ziet het verderf.[571] Maar zijn ziel — die noch sterft noch slaapt — die een onsterfelijke subsistentie heeft, keert onmiddellijk weer tot God die haar gegeven heeft.[572] De zielen van de rechtvaardigen, die dan in heiligheid volkomen gemaakt worden, worden in de hoogste hemelen ontvangen, waar zij het aangezicht van God in licht en heerlijkheid zullen aanschouwen en zullen wachten op de volle verlossing van hun lichaam.[573] Maar de zielen van de bozen worden in de hel geworpen, waar zij in kwellingen en in de buitenste duisternis bewaard blijven tot het oordeel van de grote dag.[574] Behalve deze twee plaatsen, waar de zielen verblijven, gescheiden van hun lichamen, erkent de Schrift geen andere.

571. *Genesis 3:19. Handelingen 13:36.* ***572.*** *Lucas 23:43. Prediker 12:7.* ***573.*** *Hebreeën 12:23. 2 Korintiërs 5:1,6,8. Filippenzen 1:23. Handelingen 3:21. Efeziërs 4:10.* ***574.*** *Lucas 16:23,24. Handelingen 1:25. 1 Petrus 3:19. Judas 1:6,7.*

II. Wie op de laatste dag levend bevonden worden zullen niet sterven, maar worden veranderd.[575] En alle doden zullen worden opgewekt met precies hetzelfde lichaam — en geen ander, hoewel met andere hoedanigheden. En deze zullen voor eeuwig met hun zielen worden herenigd.[576]

575. *1 Thessalonicenzen 4:17. 1 Korintiërs 15:51,52.* ***576.*** *Job 19:26,27 . 1 Korintiërs 15:42-44.*

III. De lichamen van de onrechtvaardigen zullen door de kracht van Christus worden opgewekt tot oneer, en de lichamen van de rechtvaardigen, door zijn Geest, tot eer en aan zijn eigen verheerlijkt lichaam gelijkvormig gemaakt worden.[577]

577. *Handelingen 24:15. Johannes 5:28,29. 1 Korintiërs 15:43. Filippenzen 3:21.*

33. Het laatste oordeel

I. God heeft een dag vastgesteld waarop Hij de wereld in rechtvaardigheid zal oordelen door Jezus Christus,[578] aan Wie alle macht en bevoegdheid om te oordelen door de Vader gegeven is.[579] Op die dag zullen niet alleen de afvallige engelen worden geoordeeld,[580] maar evenzo zullen ook alle mensen die op de aarde geleefd hebben voor de rechterstoel van Christus verschijnen om rekenschap af te leggen van hun gedachten, woorden en daden, en om te ontvangen naar wat zij in het lichaam hebben gedaan, hetzij goed hetzij kwaad.[581]

578. *Handelingen 17:31.* ***579.*** *Johannes 5:22,27.* ***580.*** *1 Korintiërs 6:3 . 2 Petrus 2:4. Judas 1:6.* ***581.*** *2 Korintiërs 5:10. Prediker 12:14. Romeinen 2:16. Romeinen 14:10,12. Mattheüs 12:36,37.*

II. Gods doel met het vaststellen van deze dag is de openbaring van de heerlijkheid van zijn genade in de eeuwige zaligheid van de uitverkorenen, en van zijn rechtvaardigheid in de verdoemenis van de verworpenen, die boos en ongehoorzaam zijn. Want dan zullen de rechtvaardigen het eeuwige leven binnengaan en de volheid van vreugde en verkwikking ontvangen die van het aangezicht des Heren komt. Maar de bozen, die God niet kennen en het evangelie van Jezus Christus niet gehoorzamen, zullen in eeuwige kwellingen worden geworpen en gestraft worden met een eeuwigdurende verwijdering van voor het aangezicht van de Here en de heerlijkheid van zijn kracht.[582]

582. *Mattheüs 25:31-46. Romeinen 2:5,6. Romeinen 9:22,23. Mattheüs 25:21. Handelingen 3:19. 2 Thessalonicenzen 1:7,10.*

III. Zoals Christus ons vast overtuigd zou willen hebben dat er een oordeelsdag zal zijn, beide om alle mensen af te houden van het zondigen en tot sterkere vertroosting van de Godvrezenden in hun tegenspoed,[583] zo wil Hij die dag voor mensen verborgen houden, zodat ze alle vleselijke zekerheden van zich afschudden en altijd waakzaam zullen zijn omdat zij niet weten op welk uur de Here zal komen, en ze altijd bereid zijn om te zeggen: Kom, Here Jezus, kom spoedig. Amen.[584]

583. *2 Petrus 3:11,14. 2 Korintiërs 5:10,11.* ***584.*** *Mattheüs 24:36,42,43,44. Markus 13:35,36,37. Lucas 12:35-37. Openbaring 22:20.*

© 2026 Westminster 1647 :: https://westminster1647.com/nl/correo